

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

C. H. ANDERSEN

BOYE

OG HANS BANDE

NORDISK LITTERATUR FORLAG

Copyright
Nordisk Litteratur Forlag

Tegninger, omslag og kort udført
af
Gustav Hjortlund

Printed in Denmark
Poul Østergaards Bogtrykkeri
Odense

Niels Nielsen Tambour, landmand og skaffer, boede i Rold, Vissenbjerg sogn. Billedet er udført i akvarel af Jens Henrik Boye og er velvilligt udlant af «Willemoesgaarden» i Assens.

JYLLAND

VESTFYN

KATTEGAT

FREDERICIA

BÆRING VIG

BOGENSE

RØJLE

SOSMEDEHUS

MIDDELFART

MIDDELFART LANDEVEI

RUGÅRDS LANDEVEI

BROENDEGÅRD

BROENDEHUS

BOYES BANKE

GRIBSVAD

LILLE BÆLT

ODENSE

KELLINGBJERG

VISSENBJERG

WEDELSBORG

BRANDE STUBBERUP

FRØBJERG

ASSENS

I.

Sommeren 1856 havde været usædvanlig varm og god. Det havde regnet rigeligt i maj måned, og »maj måneds kulde giver laderne fulde«, sagde et gammelt ordsprog. Og det så i hvert fald ud til at skulle holde stik i det år. Aldrig havde man oplevet så god en høst, og allerede omkring første august var man i gang med høsten over det meste af Fyn, og midt i måneden var alle mænd som kvinder fra årle morgen til sen aften i fuldt sving ud over de kornbølgende, fynske landskaber. Mændenes velkendte strygen le hørt overalt, iblandet med kvindernes glade og kåde latter. Arbejdsdagen var nok lang, men humøret var der sjældent noget i vejen med i høstens tid. Jo, der var travlhed over det ganske land.

Men een dag hvilede alt og alle på hele Vestfyn. Fra Helnæs ved Assens til langt på den anden side Middelfart mod Bogense. Også den dag strålede solen fra en næsten skyfri himmel, et rigtigt sommervejr — et rigtigt høstvejr. Men alligevel hvilede alle leer, kratter og andre høstredskaber i miles omkreds. Denne ene dag lå alt stille ind over de vestfynske, kornmodne landskaber.

Det var den 16. august i året 1856.

I den smukke sommermorgen var der et røre og en trafik på de vestfynske veje, som man aldrig i mands minde havde oplevet magen til. Endnu før solen havde vist sit ansigt over kimingens rand, bevægede en tæt menne-

skeskare sig til vogns og til fods ad vejene mod Balslev bjerge, som lå i en lidt øde egn et par mil syd for Mid-delfart ved Assens landevej. De mest forudseende var an-kommen straks efter midnat, enkelte endda aftenen før. Vejret var jo godt, så man kunne sagtens opholde sig ude i det fri i den lune og endnu varme sommernat.

Henimod morgenstunden rullede vogn efter vogn op for foden af bakkerne, hvor folk steg ud og tog opstilling ved siden af hinanden i tætte skarer, og under dæmpet passiar i rækkerne afventede man, hvad der skulle ske.

Nu var det altså forbi. Dette var den sidste søvnløse nat, h a n skulle berede egnens befolkning. Den vejfa-rende behøvede i fremtiden ikke mere at frygte ved dag eller nat at få plantet en pistol eller kniv for brystet, be-boerne ikke at tælle deres kreaturer, når de kom op om morgenen og i stilhed affinde sig med, at et af de bedste var borte, kirkebetjentene at spørge sig selv, om det nu også var ulejligheden værd at se kirkebøsserne efter, hus-moderen at begræde tabet af den bedste skinke i sule-karret eller holde vågent øje med stegen på ildstedet. I denne morgenstund skulle retfærdighedens håndhævere gøre regnskabet op med egnens eller en hel landsdels skræk, den forvorpne og frygtede forbryder Jens Henrik Boye. Og der var kun få, som ikke havde en konto på det regnskab.

Som timerne går, vokser folkemængden, og nu, ikke mange øjeblikke før det blodige skuespil skal gå for sig, gribes sindene af situationens alvor. Passiaren bliver mere dæmpet og hviskende, og alles blikke er vendt mod den side, hvorfra forbryderen skal komme. Allerede dagen forud var skarpretteren ankommen til stedet sammen med rakkerknægten. De havde overnattet på den nærliggende Udby kro og vakt en ikke ringe opsigt og skabt en sær uhygge omkring sig. Skarpretteren bar rød uniform og målte sine 72 tommer.

Nu rykkede de lokale myndigheder og ordenshåndhæ-

vere frem. Lidt før eksekutionen skulle finde sted tog de nærmeste fire sognes beboere opstilling og slog en fire-dobbelt kreds omkring retterstedet, Balslev inderst inde og alle med våben, store stokke, økser, høtyve o. s. v.

Nu var alt i orden, og præcis kl. 6 kom de kørende med Boye, hans to medskyldige og fængslets præst. Boye var meget rolig og gik sin uafvendelige skæbne imøde med fattet sind. Efter at præsten havde holdt en lille tale og bedt fadervor, gik Boye hen og tog afsked med sine to kammerater, Anders Pranger og Kristen Sosmed, trykkede et kys på deres kind, og idet han gav præsten hånden til afsked, vendte han sig om mod den store forsamling for at tale til dem. Det var skik og brug ved henrettelser, og de fleste forbrydere plejede her over for tilhørerne at bedyre deres uskyld. Det gjorde Boye ikke, tværtimod. Der blev en næsten isnende tavshed, hvorefter han bad de forsamlede om at holde hans liv op for sig som et spejlbillede og tage ved lære at hans forspildte liv og tragiske endeligt. Disse ord og henvisninger var sikkert lånt fra een af de mange viser, som var skrevet om ham og som i mange år levede på befolkningens læber:

O, Menneske, ser Jer i Spejl,
paa dem, som haver store Fejl.
Naar Djævelen forføre vil
ved Verdens Lyst og Syndens Spil,
staa Fristelser med Kraft imod
ved Herrens Ord, som Jesu stod.

Disse ord til forsamlingen var Boyes sidste, da kun de nærmeste hørte ham sige »Gud i vold«, hvorefter han selv trak sin frakke af, foldede sin skjorte ned og lagde roligt hovedet på blokken. Så blev bøjlerne spændt fast af rækkerknægten. Man så et glimt af den blanke bøddeløkse, og i næste øjeblik faldt hovedet, medens alle de omkring-

stående bøjede hovedet ned mod brystet, og der opstod en uhyggelig tavshed. Skarprettøren tog nu Boyes hoved og holdt det ved håret så højt i vejret, at de mange tilskuere kunne se, at eksekutionen havde fundet sted og hovedet skilt fra kroppen. Det var efter tidens skik og brug, men det gjorde naturligvis et uhyggeligt indtryk på den forsamlede mængde, og reaktionen kom efter et øjeblik stilhed. Mange gav et skrig fra sig, navnlig kvinderne skreg op, enkelte besvime og kastede op ved det uhyggelige syn. Der blev en tumult og trængsel, så folk var ved at blive trampet ned, og nu styrtede de syge, lamme og gigtkrummede sig mod retterstedet for at søge helbredelse ved at drikke nogle dråber af den henrettedes blod eller stryge det på de forkrøblede lemmer. Der var tummel og trængsel for at komme til, så ordenshåndhæverne havde det største besvær med at holde skik på de mange mennesker. Det gjalt om at komme til, mens blodet endnu var varmt. Men en betingelse for at det kunne virke helbredende var naturligvis, at den dødsdømte forbryder forinden havde givet sin tilladelse til at tage hans blod, men det havde Boye med et smil givet til alle de syge og værkbrudne mennesker, som var til stede.

Straks efter henrettelsen blev liget lagt i en simpel fjællékiste, og med hovedet under armen blev han begravet på stedet. Et trækors blev sammentømret og sat over hans grav.

Således endte en af de mest forhædede forbrydere, dansk kriminalhistorie har set, sit liv. En mand, som i kraft af sin ubestridte dygtighed, rige evner og snedighed var blevet fører for en af de største forbryderbander, man nogensinde har været ude for i Danmark, en velorganiseret og snedig bande, som talte mellem 150 og 200 mennesker, impliceret på forskellig måde, og som ved det endelige opgør og retsforhandling sluttede med, at 58 mennesker blev idømt straffe, der strakte sig fra dødsstraf

over livsvarigt tugthusarbejde og forbedringshus til 5 dages fængsel på vand og brød.

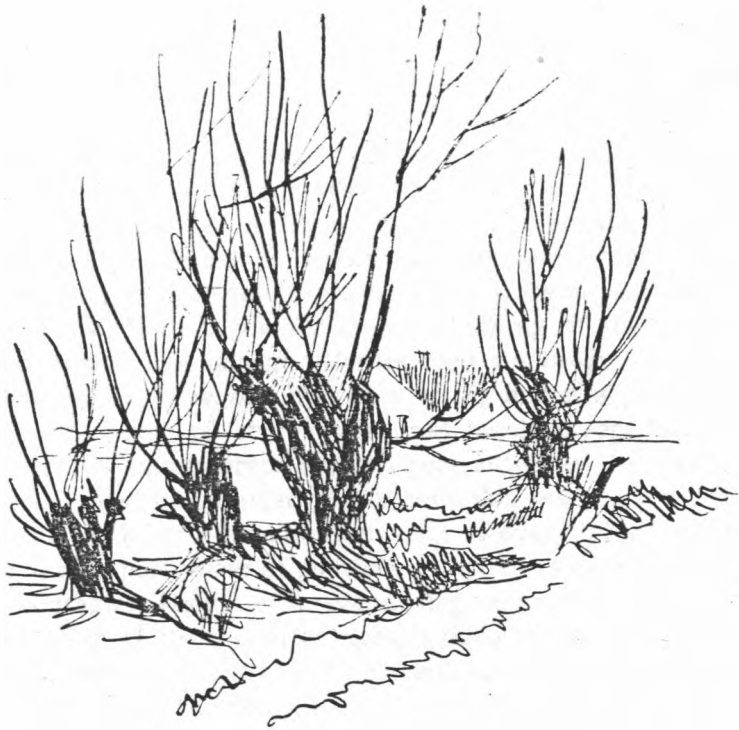
Men ikke langt fra retterstedet, hvor den blodige be-
givenhed fandt sted, lå en gammel mand på sine knæ og
græd og vånede sig i sorg. Det var Boyes gamle fader.
Stønnende og klagende var han sunket sammen nedenfor
bakken, han havde ikke haft kraft til at følge med op til
retterstedet, men var sunket sammen under indtrykket af
det forfærdelige, der skulle ske. Til de forbipasserende
udbrød han af og til, mens han strakte sine arme op imod
dem, som for at bede om tilgivelse: »Tro mig, det har jeg
aldrig lært min søn, Henrik har ikke lært det af mig«. Det
har sikkert gjort et dybt indtryk på de fleste, for alle,
der kendte den gamle, krumbøjede og hæderlige Boye,
vidste, at det var i hvert fald sandhed. Den gamle, ærlige
håndværker havde ikke lært sine børn nogen form for
uærlighed eller på nogen måde haft andel i alle de for-
brydelser, som hans søn havde på samvittigheden.

II.

Men hvem var han, den frygtede person, hvis forbrydelser blev sonet ved henrettelse hin sommermorgen den 16. august 1856 på banken i Balslev bjerge.

Der fortælles, at hans fængselspræst, pastor Selkier, Balslev, skal have sagt til ham, at havde han brugt sine evner i det godes tjeneste, ville hans liv være blevet til ære og gavn for hans samtid, og sikkert er det, at Boye i mange henseender var et rigt udrustet menneske, i mange henseender et talent og i andre henseender ikke så lidt af et geni. Han skal da også være af anset byrd, der talte både borgmestre og præster imellem sig.

I Vedel Simonsens »Elvedgaards Historie« er blandt andet optegnet følgende under år 1776: Den 15. oktober døde Bogense bys sognepræst, hr. Gotfrid Lundager. Mange år efter hans død hedder det, at sognepræsten Gotfrid Lundager i Bogense (en søn af magister P. Lundager i Bogense) og Charlotte Euphrofyne Gerlach havde efterladt sig 1372 rigsdaler og 89 sk., som skulle arves af Henrik Christian Boye og søskende i Bremerø, Rørup sogn, fordi han foregav at være en søn af Erik Hansen Boye, forhen skoleholder i Ørslef, og denne igen en søn af Hans Henrik Wederking Boye, bager i Bogense og denne igen søn af borgmester Wederking i Bogense og Anneke Cecilia Gerlach, magister Lundagers kones søster. Men da dette slægt-

Langs de vestfynske veje står endnu stynede popler, som
for et århundrede siden.

skab ikke fuldkomment kunne begribes, var pengene dem endnu ikke udbetalt i 1802.

Såvidt Vedel Simonsen.

Den Henrik Christian Boye i Bremerø, Rørup sogn, som her er tale om, var farfar til forbryderen Jens Henrik Boye. Hans fader hed Christian Henriksen Boye og var fæstehusmand, snedker og glarmester i Rørup.

Om gamle Boye, Jens Henriks far, fortæller en af hans samtidige, som kendte ham særdeles godt: »Jeg ser ham endnu for mig. En gammel fredelig mand af middelhøjde, måske en smule under. Han gik altid i vadmelseoverfrakke,

der nåede lidt nedenfor knæene, og benklæder, der nåede ned til anklerne, stok i hånden, hovedet meget foroverbøjet, så nakken omtrent var horisontal med frakkekra-ven, bagfra så det ud, som om han intet hovede havde. I lommen havde han en griffelkasse, under armen linealer, på hovedet bar han en lille lav hue. Jeg har aldrig set et menneske, hvis hovede var bøjet så langt ned mod brystet«.

Hvis det er rigtigt, at Boye nedstammer fra de anførte personer, hvad meget tyder på, synes hans stamtavle jo ikke at være helt ringe. Men et andet sted har Vedel Simonsen dog en beretning om borgmester Wederking, der ikke stiller denne i det bedste lys. Han ville unddrage sig skattebyrden, og i en sag, der i den anledning førtes mod ham af byfogeden, oplystes det tillige, at han havde drevet ulovlig handel både uden- og indenlands med mange forskellige varer og havde haft store indtægter, men havde formået nogle af Bogense bys mænd til at attestere det modsatte og til løn derfor lovet at bevirke lettelser i deres skatter. Sagen førtes i to år, og det endte med, at kongen fratog ham borgmesterembedet.

Bortset fra dette tilfælde, som jo ikke var ualmindeligt i disse tider, synes der ikke at have forlydt noget ufordelagtigt om slægten. Boyes forældre var begge agtværdige folk, der nød almindelig agtelse og anseelse på egnen. Moderen var efter sigende et blødt gemyt og noget religiøs anlagt, hun sad næsten altid og græd, når hun overværede gudstjenesten i Rørup kirke. Der var tre børn i ægteskabet, Anders, Jens Henrik og Laurine. Jens Henrik Christiansen Boye blev født den 24. september 1823 i Gribsvad, Rørup sogn. Men allerede mens han var lille, og før han kom i skole flyttede familien til Voldby mark, en halv snes kilometer fra Middelfart. Her kom Jens Henrik til at gå i skole og til præst.

Jens Henrik viste sig som en begavet og livlig dreng, som skolelæreren hurtigt lagde mærke til. Hans gode ev-

ner og snille gjorde sig særlig bemærket, når det gjalt tegnekunsten. Også præsten, hos hvem han gik til forbedelse til konfirmationen, lagde mærke til hans rige evner, men han syntes dog også at have haft øjet åbent for andre anlæg hos ham. I hvert fald lod han engang en bemærkning falde om, at »enten blev der noget meget berømt eller også noget meget berygtet af ham«. Men den begavelse, Boye lagde for dagen i retning af tegnekunsten, havde han iøvrigt tilfælles med sin broder Anders Christiansen Boye, som blev en ypperlig maler og portrættegner, og som på et vist tidspunkt havde besøgt kunstakademiet, og ernærede sig som portrættegner, der havde rigeligt med bestillinger. Det varede dog ikke længe, før Jens Henrik lærte ham kunsten efter og overgik ham snart i sine fine portrætter af godtfolk på egnen i deres brogede folkedragter. Broderen forsvandt dog ud af familien i begyndelsen af 50'erne, efter sigende døde han af tyfus, andre vil mene, at han rejste til København, da han blev klar over, hvor det bar hen med Jens Henriks forbrydelser.

Jens Henrik havde dog mest lyst til at komme til bogen, men da forældrene var fattige, måtte han slå den tanke ud af hovedet, og herover sørgede han hele sit liv i den grad, at det blev medvirkende årsag til, at han slog ind på forbryderbanen. Hvor meget dette har på sig, skal vi lade være usagt, men det er i hvert fald tvivlsomt, at det skulle kunne gøre en mand til forbryder, hvis ikke spiren og tendenserne havde været til stede. Den omstændighed, at også hans søster Laurine skejede ud og endog blev meddelagtig i mord, som vi senere skal høre om, og at broderen Anders også en tid var medlem af banden, kunne jo tyde på, at det har ligget familien i blodet.

Efter endt skolegang kom Jens Henrik i malerlære, og han fandt her et naturligt felt for udvikling af sine evner som tegner, men også andre evner udviklede han. Som billedskærer viste han også evner udover det håndværksmæssige. Hans fine portrættegninger i vandfarve og tusch

hang i glas og ramme i mange stadsstuer. Han skrev muntre sange til bryllupper og fest, andagtsfulde ligvers, der ligeledes blev ophængt i glas og ramme til minde om den afdøde. Han var fingernem langt ud over det almindelige. Han kunne efter sigende gå ind i en smedie, og forfærdige hvilke ting han ville. I en almindelig landsbysmedie lavede han således efter en tegning af en pistol fra et ugeblad et fremragende våben, der, efter hvad der oplystes, i skydeegenskaber ikke stod tilbage for de dyre udenlandske våben.

Men i længden passede det ham mindre godt at stå i malerlære, han længtes ud mod oplevelser og omskiftelser. Han forlod det hele og drog ud som handelsmand, i forårstiden med urtefrø fra et frøfirma, men havde året rundt alle mulige ting i sin kramkiste. Han lærte i disse vandreår en mængde fynske hjem at kende, og dette udnyttede han senere hen under sin lange forbryderbane. Han udvalgte de steder, som han senere ville gæste som tyv, og samtidig med han udså sine hjælpere. Og tid efter anden lykkedes det ham at organisere en stor bande, der drev tyvehåndværket i stor stil. Alle vegne havde han hjælpere, og selv højtsiddende, velagtede folk, hvem ingen kunne finde på at mistænke for sligt, fungerede som spioner og hælere for bandens aktive medlemmer.

Og Boye kom ind alle vegne. Han var vellidt overalt, hvor han kom frem som handelsmand. Han så godt ud, altid velsoigneret og velplejet, smuk var han tillige med et kraftigt, mørkt fuldskæg, altid munter med en sang på læben, når han vandrede ind over markerne. Han førte sig med stor sikkerhed, som en verdensborger, og han var god mod børn, som han altid havde gaver med til, når han var ude på sine vandringer. Derfor jublede de lidet forvænte landsbybørn, når han kom med sin kramkiste. Som andre unge mennesker på sin hjemegn gik han til dans og morede sig som de. På ballerne var han omsværmet af de unge piger, men skulle dog være meget tilbagehol-

dende, når det kom til stykket. Engang skulle der dog have været noget mere alvorligt med en rig gårdmandsdatter på egnen, men på dette tidspunkt var Boye allerede berygtet og anset for at være gerningsmanden til en række alvorlige forbrydelser, så det blev ikke til noget.

Men tidligt havde han betrådt forbryderbanen, uden at nogen havde anelse derom. Alle kunne som sagt lide den friske og veltalende unge mand, som vandt sig venner overalt, hvor han kom frem, og lang tid gik der, før man havde mistanke om, at det var Boye, der enten selv udførte eller stod bagved de tyverier, der som en bølge omkring året 1844 begyndte at gå over Vestfyn. De var alle snedigt iværksatte, og gerningsmanden forsvandt i mulm og mørke, men efterhånden blev man klar over, at der stod en stor og velorganiseret bande bagved, som i skjul af mørke nætter røvede og stjal på en strækning, som strakte sig øst for Assens over Glamsbjerg ind mod Odense og Vissenbjerg, i omegnen af Middelfart og hen imod Børgense. Dette kunne een mand eller nogle enkelte ikke overkomme.

III.

I mere end ti år huserede Boye og hans efterhånden bredt organiserede bande på Vest- og Nordfyn og et stykke op i Jylland. Ingen turde efterhånden anmelde begåede overfald eller røverier. Denne frygt hos beboerne gav sig til kende i, at man som regel så tavse til, og vovede nogen at anmelde et mere eller mindre groft røveri til øvrigheden, ville den røde hane øjeblikkelig gale over hans ejendom. Alle vidste efterhånden, at Boye var hovedmanden i den store forbryderbande, men ingen turde vove at røre den almægtige gangster, og myndighederne måtte give blankt op overfor dette net af forbrydere, bagmænd og spioner. Som tiden gik, blev bandens medlemmer mere og mere dristige i deres operationer, og efterhånden havde myndighederne kun et skuldertræk tilovers, hvis der forekom en anmeldelse, og sagen blev som regel henlagt som uopklaret.

Men hvor meget var myndighederne bevendt på det tidspunkt. Det var ikke meget, men for at give et indtryk af de såkaldte myndigheder er det nødvendigt at foretage et historisk overblik af tiden et århundrede før og tiden op til midten af forrige århundrede.

Gennem hele 1700-tallet var forfølgelsen af forbrydere endnu undergivet tilfældighedens lov. I første række skyldes dette, at det personale — overordnet såvel som underordnet — der var til rådighed ved opklaring af forbrydel-

ser, både var fåtalligt og uden kvalifikationer. Som regel var byfogederne næringsdrivende borgere, skrivere fra offentlige eller private kontorer, eller hvad værre var, forhenværende militærpersoner. Ringere personale kunne man vanskeligt forestille sig end netop militærpersoner, der jo ikke ligefrem var uddannet til selvstændig tænkning, og det kunne naturligvis være temmelig påkrævet, når det gjalt bekæmpelsen af de mere snedige forbrydere.

På landet var det ikke sjældent at se stillingen som herredsfoged beklædt af en bonde, der ved siden af sit herredsfogedhverv stadig drev landbrug. Værst var det i de private birker. Her kunne birkeherrerne frit ansætte, hvem der passede dem i birkedommerembederne, og det var ikke ualmindeligt i disse embeder at træffe herskabets ridefoged eller ladefoged, hvis ikke det var stedets møller eller kromand, der havde fået værdigheden.

Hvad teoretisk uddannelse angik var forholdet det, at forordningen af 10. februar 1730 ganske vist havde krævet, at dommere og politimestre, det vil sige herredsfogeden i en og samme person, skulle have juridisk uddannelse, men disse krav blev i høj grad tilsidesat, og først henimod slutningen af 1700-tallet blev det nogenlunde almindeligt at overlade disse embeder til jurister. Ved forordningen af 26. januar 1821 blev det endeligt fastsat, at dommere altid skulle have bestået den juridiske embedseksamen, hvilket dog ikke altid var nogen garanti for kvalificeret personale til disse embeder, men det var dog et fremskridt. Politimestrene havde i løbet af 1700-tallet i de fleste købstæder politibetjente til hjælp. På landet derimod fandtes ikke noget egentlig landpoliti, og herredsfogederne havde så mange andre embedsforretninger, at de ikke kunne overkomme alle de lovovertrædelser, som florerede rundt i landjurisdiktionerne, røverier, brandstiftelser, indbrud, kvægtyverier, sædelighedsforbrydelser og meget andet. Mange sådanne ugerninger blev simpelthen ikke opklaret, og andre blev afvist ved højere instanser, enten fordi der

ikke forelå tilstrækkelige oplysninger, eller fordi bevismaterialet var for ringe, netop på grund af enten udueligt eller manglende politi.

Ved 1800-tallets begyndelse og fremover var forholdene ikke blevet bedre. Når dertil kom, at den store statsbankerot og landbrugskrisen fra 1814 til 1824 drev i tusindvis af folk fra deres hjem over hele landet, hvoraf mange simpelthen blev røvere for at opretholde livet, kan man forstå, at retssikkerheden var meget ringe for folk på landet i første halvdel af 1800-tallet, og det var jo indenfor denne periode, at Boye og hans bande regerede og huserede på Fyn.

Efterhånden som tiden gik, uden at der blev skredet ind mod bandens medlemmer, blev de så dristige, at de ikke nøjedes med at begå deres røverier om natten. Som hele herskaber kørte de omkring med heste og vogn og røvede og stjal, hvor de kunne komme afsted med det, og det kunne de som regel altid, når Boye selv førte an. En samtidig beretning fortæller gennem et øjenvidne, at de stjal en gårds nedsaltede flæsk ud af vinduet, medens de brugte gårdens beholdning af rugbrød som trappe. Mange gange stjal de gildesmeden ud af gården om natten, lige før der skulle være begravelse, eller stegen fra skorstenen, medens konen dækkede bord. Efterhånden blev forholdene så utrygge, at man på ensomt beliggende gårde satte svære jernstænger for vinduerne og anskaffede ekstra solidt låsetøj. Men i mange tilfælde var det til ingen nytte, måske brændte gården over hovedet på beboerne, så de med nød og næppe blev reddet.

Hvor de kom frem, medtog de som regel alt hvad der kunne tænkes at have værdi, og læssede det på vognen. I et hus røvede de alle dynerne i en seng i storstuen, men da de kom hjem og begyndte at sortere byttet, faldt en — skrædder ud af sengetøjet. Ved dette overraskende syn skal Boye for første gang i sit liv have gjort et nervøst skridt tilbage, og den arme skrædder, som ikke havde tur-

Efterhånden som tiden gik, blev Boye og hans bande så dristige, at de kørte omkring ved højlys dag og stjal alt, hvad der havde værdi.

det kny under hele rejsen, bad med hænderne op for sit liv. Og skrædderen blev sendt afsted med sit pressejern. Det var på de tider, hvor skrædderne vandrede fra hus til hus, og blev der til familiens mandlige medlemmer var blevet klædt på.

Næsten hver nat drog flokke af banden ud, bevæbnede med knive og de endnu mere frygtede reb, hvormed de lydløst kunne uskadeliggøre de mennesker, der gjorde angstskrig, og som måtte prise sig lykkelige ved halvvalte at slippe med livet i behold. Den vagtsomme lænkehund lå død i sin lænke, forgivet af en af de »rævekager«, man kunne købe på apoteket til at sætte ud for ræve. Køerne var malkede, kalve og får var slagtet på stedet og ført bort sammen med andet af værdi.

Hvor der udfordredes særligt mod eller snilde, førte Boye næsten altid selv an, men flere af hans hjælpere opererede iøvrigt med næsten samme dristighed. Boyes

to vigtigste medhjælpere var Anders Hansen Pranger, der var bosiddende i Vejlbys sogn, og Kristen Hansen Sosmed, der havde en lidt afsidesliggende ejendom på Blanke mark omtrent helt ude ved stranden. Her havde banden for det meste tilholdssted, og her blev den stjalne mad tilberedt af Sosmedens kone, Kirstine, som desuden virkede på egen hånd som kogekone, så hun var sikker til at arrangere de natlige gilder, hvor det væld af spiselige og drikkelige tyvekoster blev fortæret. Disse gilder skal have været over al måde vilde og rå.

Foruden disse to havde Boye endnu et fremragende medlem i Stikirendskrædderen, som også vidste at lade sit talent som snedig tyv komme for dagen. Han stjal særlig klædningsstykker, hvoraf en del blev bragt til Helnæs og derfra ved hjælp af hælere sejlet over til Sønderjylland og solgt dér. Men forøvrigt lod Stikirendskrædderen ikke noget belejligt bytte gå fra sig. Et par andre påskønnede medlemmer var Mads Buch og Jens Rytter, der bl. a. havde gjort sig skyldig i mordbrand.

Af de mange røverier og overfald banden eller dens enkelte medlemmer foretog, må nævnes røveriet hos Anders Aamand på Billesbølle mark i 1844. Det giver et godt billede af med hvilke råhed og brutalitet banden for frem. Det blev forøvet af Boye og dennes broder Anders samt den ovenfor nævnte Mads Buch. De tre stimænd kom til huset midt om natten. De kaldte Aamand ud under påskud af, at de var »faret vild«. Aamand, der var en mand på 68 år, stod op og gik ud, og skønt han var i bar skjorte, gik han dog med dem. De var imidlertid ikke kommet ret langt, før Boye kastede Aamand ned i en vandgrøft og holdt ham fast der, medens de to andre gik ind i huset. Her søgte den ene af banditterne rundt i stuerne, mens den anden satte sig ved sengen, hvor Aamands kone lå med et lille barn, han forlangte noget øl, som de påstod, Aamand havde lovet dem. Den forskræmte og ulykkelige kone sprang ud af sengen, hvorefter de gav hende en dragt

prygl og forsvandt med en gammel bøsse. Da de var nået stedet, hvor Aamand lå, fik denne lov at stå op af grøften, men blev stødt i ryggen og af Boye truet med en kniv, hvis han gav den mindste lyd fra sig. Så forsvandt banditterne samme vej de var kommen, overladende Aamandsfolkene til at fortsætte deres afbrudte nattesøvn.

Sagen blev straks meldt til herredsfogeden, men hvor dårlig justitsforholdene var fremgår deraf, at der ikke blev rørt ved den sag, før kommissionsdomstolen tog fat 9 år efter.

IV.

Det vil naturligvis være uoverkommeligt at opremse alle de forbrydelser, overfald og ildspåsættelser, som banden gennem årene havde på samvittigheden. En del af disse ligner da også hinanden. Men for at give et indtryk af, hvor mange ting banden havde på samvittigheden, og som blev anmeldt, men henlagt som uopklaret, har vi taget et uddrag af Baag og Vends Herreders politiprotokol fra årene 1844 til 1846:

17/6 1844 Forhør i Anledning af Brand i Hans Hansens Flædekjærs Tørvehus i Melballe. Ilden opstod formentlig ved Paasættelse, mens der holdtes Forhør i Hesle. Væggene var opvundne af Hesselvender, og der var i den ene Væg et Hul, hvorigennem Ilden bekvemt kunne paasættes. Ilden blev hurtigt slukket.

7/7 1844 Forhør i Anledning af, at Husmand Niels Hannibalsens Hus paa Aborre Mark er nedbrændt. Niels H. antog, at Ilden var paasat, især da der den 3. ds. i et af hans Udhuse var anlagt en Ild, som han dog fik slukket, før der var sket synderlig Skade.

15/11 1844 Undersøgelsesforhør angaaende Røveri og Overfald paa Kirkevejen mellem Brabesborg og Gamtofte. Tjenestekarl Hans Christensen af Thurup var blevet slaet ned af 2 Personer og frarøvet 5 Rdl. og en Tobakspibe af Træ. Det skete Søndag Aften den 10. November mellem Kl. 6 og 8.

16/11 1844 Forhør igen over Peder Hansen Ploug. Der blev fremlagt Attest fra Distriktslægen Hempel i Assens, der udtaler, at der er al Sansynlighed for, at det paa højre Haands Rygflade værende 1 Tomme lange overfladiske Saar er frembragt af et ikke meget skarpt Instrument, hvorimod det ikke var rimeligt, at Saaret skulle skyldes Rift af en Torn, hvortil det var altfor skarpt afgrænset. Efter skønnende var Saaret 4-5 Dage gammelt.

Peder Ploug vedblev trods alt sin Paastand om hele Søndag Aften at have været i Folkestuen. Saaret kan han have faaet, siger han, da han om Mandagen hjalp til at slagte Svin i Præstegaarden.

14/1 1845 Der har været afholdt flere Forhør i Overfaldssagen, uden at noget nyt er oplyst. Indsieder Hans Jørgensen, der har en Indsiederstue i Gorm Jensens Hus ved Gamtofte Kirke og er forsynet med Kludepas. Da han Søndag Aften efter at have afleveret nogle Klude i Assens kom hjem, mødte han Peder Hansen Ploug og Tjenestekarl Niels Michelsen, der tjener Gmd. Michel Hansen i Voldbro.

29/1 1845 Jens Clemmensens Fæstehus i Nordby er i Nat nedbrændt. Ved Hjælp af Sprøjterne fra Assens, Frederiksgave, Brahesborg og Skovgaard og ved vaade Lagner lykkedes det at redde en nærliggende Gaard, tilhørende Brandfogeden, Gaardmand Henning Nielsen i Nordby. — Om Aftenen kom brandlidtes lille Søn og sagde, at hans Fars Hus brændte. Henning løb straks til, og da der kun var en Vej imellem Huset og Gaarden, kunne han ikke tænke, at Gaarden kunne reddes, hvorfor de slap Kreaturene ud og flyttede Bohavet ud. — Ilden maatte anses for at være paasat.

9/3 1845 Et Fæstehus tilhørende Gmd. Hans Andersen i Voldbro er i Nat nedbrændt. Ilden er antagelig paasat. Det laa i Voldbro Skov og beboedes af Niels Christensen.

4/4 1845 Forhør angaaende en Brand, der har ødelagt Gulvet i Sovekammeret hos Fæstegaardmand Lars Mor-

tensen i Hesle. — Gulvet blev brudt op og Ilden slukket. Det glødede og brændte i Høvlspaaner, der var stoppet ind under Gulvet, der kun var 2 Aar gl. — Hvorfor Tømreren da havde stoppet under Gulvet med disse Spaaner, vidste han ikke. — Ildens Aarsag uopklaret.

17/6 1845 Forhør i Anledning af, at der i Jens Clausens Gaard i Ørsted har været anlagt en Ildebrand i en Lade paa den Side, der vendte ud til Alfarvej. Der brændte kun lidt af Ladens Tag, inden Ilden blev slukket. Der var ingen Tvivl om, at den var paasat. En af Gaardens Karle blev arresteret, fordi han engang i Vrede havde sagt om Gaardmanden: »Jeg skal nok hitte ham, den gamle Flab.«

1/12 1845 Forhør i Anledning af Indbrud og Røveri i et Hus paa Glamsbjerg Mark Natten mellem 27.—28. November, Huset tilhørte og beboedes af Rasmus Mortensen.

2 Mand mistænkes: Hans Christiansen af Holte og Johan Petersen af Fauerskov. Hans Christiansen fortalte, at han havde købt noget Foder, 11 Klappinger, noget blev læsset af, noget blev paa Vognen. Hvorfra den halve Otting Smør, der blev fundet i Vognen, stammede, forstod han ikke. Begge havde den omtalte Nat sovet i samme Seng i Hansens Hus i Holte. Begge nægter alt angaaende Røveriet.

6/12 1845 Hans Christiansen indrømmer, at han har støbt et falsk $\frac{1}{3}$ Speciestykke eller 4 Sk. Stykke af Bly, men hans Søstersøn, Drengen Hans Andersen, har støbt de 8 andre fremlagte 4 Sk. Stykker. Drengen ville bruge dem til i sin Fritid udenfor Skoletimerne at spille Kamp eller Klink eller nærmest til Væg med, aldrig kunne de finde paa at ville bruge dem som Penge. Mønterne var støbt i en halv Kugleform, som Hans Christiansen bruger, naar han laver Kugler til sin Jagtbøsse. Han lagde $\frac{1}{3}$ Specie paa Ler i Formen, dette havde Drengen set og derefter lavet de 8 Stykker ved at indsætte samme i en Skruestikke. Stykkerne var lavet af Bly.

17/12 1845 Et Ur er stjaalet fra Tjenestekarl Peder

Jensen af Nyrup. En ukendt Person havde været i Gaarden (Niels Larsen) og foregav at ville købe Lammeskind, men bød ikke ordentlig for dem. Han gik ind i Stuehuset, hvor Karlens affældige Madmor var, og et Kvarter efter løb han bort fra Gaarden. Uret savnedes da om Aftenen.

30/3 1846 Forhør angaaende en del Tyverier, som 2 i Odense Arrest siddende Personer har begaaet rundt omkring. Der savnes

1. 1840 Tyveri i et Hus ved Skoven uden for Udby, hvor der fra en Bødker blev stjaalet en Brystnaal. (Om Dagen ingen hjemme).

2. 1840 Tyveri i et Hus paa Vejen fra Minendal til Hjorte. 2-3 Rdl. blev taget fra et Skab. (Om Dagen ingen hjemme).

3. 1837 Et Stykke Vadmel stjæles fra et Hus ved Køng.

4. 1844 Fødevarer stjæles fra en Boelsmand i Søby.

5. 1836 Indbrud i et Hus paa Marken mellem Voldtofte og Haarby. 2 Rdl. blev stjaalet fra en lille Æske, der stod paa en Hylde i Værelset. Tyven kom ind ved at slaa en Rude ind og løfte Vinduet af. Ingen er hjemme.

6. 1843 En Nat i Rapshøsten blev hos Gmd. Lars Mortensen af Hesle stjaalet en blaa Frakke, en Kasket, 2 Hvergarnskjoler, nogle Tørklæder, en Paraply af ternet Bomuld, en Pose med nogle Nøgler Uldgarn. Tyven kom ind igennem et Vindue, som endnu ikke var forsynet med Beslag, da Stuehuset var under Ombygning. Det stjaa- lenes Værdi ansat til 20 Rdl.

7. 1843 En Nat i Oktober fra Husmand Hans Jensen i Skydebjerg stjaalet en Otting Smør, noget Flæsk, en Ost og et Par Skeer. Tyven havde slaaet et Vindue ind til Spisekammeret og taget det ud. Værdi 6 Rdl. Samme Nat stjaalet et Rugbrød hos Naboen, Væver Niels Christiansen, hos hvem Tyven ogsaa kom ind af et Vindue. Tyven havde i Haven tabt en lille Messing Fyrtønde. Samme Nat hos Genboen, Væver Mads Pedersen af Sky-

debjerg stjaalet et Par Mandfolke-Halvstøvler og en tom Lærredspose, der var fyldt med Blaar, som Tyven havde rystet ud. Ogsaa her kom Tyven ind gennem et Vindue.

3/4 1846 Fortsættelse om Tyverierne.

1844 blev hos Svend Christen Pedersens Enke, Karen Marie Christensdatter i Vedtofte en Nat stjaalet en Del Tørklæder, Forklæder og nogle Baand, noget farvet Uldgarn, en sølvbeslagen Pibe og en Paraply. Tyven stødte fra Haven et lille Hul i en Væg og kom ad den Vej ind i Storstuen, hvor der stod et Chartol og 2 Dragkister. Det stjaalnes Værdi ansættes til 30 Rdl.

Forrige Vinter Indbrud hos Bødker Johannes Hansen i hans til venstre af Vejen fra Uglebjerg Mølle til Barløse beliggende Hus. Der blev stjaalet en Hane, et Hanebor, 2 Stiksave, en Fil og et Huggejern. Tyven udstødte fra Vejen en Væg i Huggehuset. Værdi 2 Rdl.

6/5 1846 Forhør angaaende Arrestanten Niels Rasmusen af Fallering Hus. Denne har tilstaaet, at han har stjaalet de 200 Rdl. hos Saltoftemanden i Voldtofte.

7/5 1846 Tyveriforhørene fortsat. Fra Husmand Lars Andersen af Glamsbjerg blev for 9 Aar siden stjaalet 3-4 Alen farvet Vadmel. Tyven kom ind igennem et Vindue.

2/6 1846 I et Forhør oplyses det, at der i 1836 en Nat blev forsøgt Indbrud i det saakaldte Ravnsted paa Tommerup Mark, men det blev opdaget og Tyven eftersat. Han flygtede ud i den saakaldte Knarreboløkke, hvor nogle Tyvekoster blev fundet. Der var vistnok 2 Tyve.

23/11 1846 Forhør angaaende en Ildebrand, hvorved Hans Christensens isoleret beliggende Hus i Frøbjerg Banker den 21. ds. er nedbrændt. Han var selv i Assens, da Huset brændte. Hans 12-aarige Datter forsikrer, at Ilden opstod i den søndre Ende af Huset, medens Ildstedet var i den nordre Ende. Hans Christensen havde selv i det sidste Aar opbygget Huset, der endnu ikke var assureret, fordi Væggene endnu ikke var afspækkede og afpudsede. Uopklaret, maa være paasat.

Boye og hans bande holder rådslagning i Sosmedehuset. Heri deltager Boye, Sosmeden, Anders Pranger, Stikirendskrædderen og madam Sosmed.

Som det fremgår af ovennævnte politiprotokol, som kun strækker sig over to år, var forbrydelserne mange, og alle er de uopklaret. Det kan naturligvis ikke siges med sikkerhed, at det er Boyes bande, der står bag dem alle, eller at det er dens medlemmer, som har været på spil, men da flere af de nævnte personer senere bliver dømt ved kommissionsdomstolen, og viser sig at tilhøre Boyes bande, kan man vist roligt gå ud fra, at af de mange nævnte uopklarede tyverier og ildspåsættelser tegner banden sig for de fleste.

Men i det lange løb kom det tilsidst til at knibe med kontante penge. Dette kom Boye nemt udover, og nu begyndte et stortilet falskmøntneri. Det var i slutningen af fyrrerne eller i begyndelsen af året 1850. Boyes tegne-

færdighed kom her til fuld udnyttelse. Det var især halvtredsdaalersedlerne, der lykkedes så godt for ham, men også de forme, han udførte til falske mønter, var så godt lavede, at man skulle tro, de skyldtes en virkelig fagmand. De gik da også som kulante penge mand og mand imellem på egnen, mange vidste naturligvis, de var falske, men så længe andre ville tage imod dem, var de jo gode nok.

Det var særlig sammen med Anders Pranger og hos Kristen Sosmed, at fremstillingen af falske mønter fandt sted. Kristen Sosmeds kone var en særlig dygtig hjælper. Hun forstod at polere de falske mønter af tin med kridt, så de kom til at ligne nyslåede dalere. Men også andre steder foregik falskmøntnerfremstillingen. Det af bandens medlemmer, på hvis hus eller område fabrikationen foregik, stillede som regel den betingelse, at udbyttet blev delt. I Stikirendskrædderens hus blev fremstillet en halv snes sedler, men ellers har man ikke nogen oversigt eller klarhed over, hvor og hvormange »falskmøntersteder« der var. Man har under gulvet i Sosmedens hus for en del år siden fundet forme til støbning af mønter fra den tid, man har ligeledes fundet støbeforme i Aahøjrup, et par steder i nærheden af Assens og Glamsbjerg samt ved Elverød i nærheden af Morud, så banden har uden tvivl benyttet det meste af Vestfyn som fabrikationssteder. Derimod foregik falskmøntneriet sjældent hos Boye i faderens hus; når det endelig skete, var Boye alene om det. Det hed sig forøvrigt, at Boye skulle have så stor færdighed i at tegne sedler, at han ved et muntert gilde for bandens medlemmer havde kunnet tegne en rigsdalerseddle med tærne.

Ved en bekendtgørelse af 1. september 1850 indkaldtes imidlertid halvtredsdaalersedlerne, og her kom en stor del af bandens falske sedler for dagens lys og forsynedes med et stort stempel, hvorpå der stod »Falsk«. Men de nye sedler, som blev indført, var lige så lette at efterligne, og virksomheden fortsattes uhindret. Og det var naturligvis en ganske god biindtægt den dér havde. Det var især på

markederne, man gav de falske penge ud og fik gode og regulære byttepenge i stedet. Fyens Stiftsmuseum i Odense ejer forøvrigt en af Boye bandens falske sedler.

Men hverken falskmøntneriet eller andet gjorde noget indtryk på myndighederne. Man satte ganske vist af og til nogle af bandens medlemmer i arresten, men de blev som regel sat på fri fod igen efter kort tid af mangel på bevis. Der skulle åbenbart endnu værre ting til at ruske myndighederne op, ikke mindre end et mord. Og det skete da også i begyndelsen af året 1852.

V.

I en tørvegrav i Etterup fandt man den 1. april 1852 liget af en ung pige, Ingeborg Rasmussen. Liget havde nogle rifter i ansigtet, men bar ellers ikke spor af vold. Dog tydede alt på, at der måtte foreligge en forbrydelse, for Ingeborg havde ingen grund til at begå selvmord, og et ulykkestilfælde måtte anses for udelukket.

Man havde straks Boyes bande mistænkt for at have begået forbrydelsen, men nogen direkte del i mordet havde denne dog ikke. Derimod havde Boyes søster, Laurine Boye, haft en finger med i spillet, ja, været den egentlige anstifter af den.

Laurine Boye havde i længere tid stået på fortrolig fod med en rig gårdmand, Jørgen Rasmussen, som hun havde sine garn ude efter, og med hvem hun også regnede med at blive gift, selvom det ikke syntes, at han havde givet hende noget bestemt løfte derom. Foreløbig tragtede hun efter at komme i huset hos gårdmanden, så mente hun nok, resten skulle kunne ordnes. Men uheldigvis havde denne hos sig to ugifte søstre, af hvilke den ene, Ingeborg, styrede huset for ham, og det var især hende, som var en anstødssten for Laurine Boyes planer. Hun havde grund til at frygte for, at Ingeborg ville søge at hindre ægteskabet med broderen, og hvis dette alligevel skulle komme i stand, at hun ikke skulle kunne komme ud af det med Ingeborg. Hun havde derfor planer om at

skaffe hende af vejen, og dette havde hun flere gange talt med en af sine andre venner, gårdskarl Peder Olsen om og foreslået ham, at var han hende behjælpelig med at skaffe Ingeborg af vejen f. eks. med rottekrudd, skulle han som belønning i første omgang få lov at tilbringe en nat i Laurines arme og opnå hendes gunst. Endvidere stillede hun ham i udsigt, at når hun var blevet gift med Jørgen Rasmussen, skulle hun myrde ham, så han engang kunne få både hende og gården, og som agtede gårdmandsfolk skulle de så leve sammen resten af deres liv.

Peder Olsen vaklede flere gange overfor disse planer, men da han var helt vild med den smukke og livlige Laurine, gik han omsider med til at hjælpe hende med at udføre forbrydelsen. Den 30. marts blev der truffet endelig aftale om at ombringe Ingeborg. Den følgende dag skulle Peder Olsen gå til Ingeborgs hjem og invitere hende hen til Laurine. Men Peder Olsen var dog ikke rigtig modig ved sagen, men opmuntret af Laurine gik han dagen efter til Gribsvad kro for at hente brændevin og brød. På hjemvejen gik han ind til Ingeborg og inviterede hende med hjem til Laurine, hvor de drak nogle kaffepunche sammen med andre gæster. Da Ingeborg ville hjem, tilbød de to sammensvorne beredvillig at følge hende på vej. Et stykke hen ad vejen vendte Laurine om, og Ingeborg og Peder Olsen fortsatte alene to. På Ingeborgs forslag satte de sig i læ ved et gærde, og Peder Olsen greb hende da med begge hænder om halsen, klemte tommelfingrene sammen om hendes strube og holdt hende således i ca. 5 minutter. Da hun ikke mere gav nogen lyd fra sig, kom Laurine tilbage, og de bar hende i forening til den nærliggende tørvegrav, hvor de lagde hende på kanten af graven og lod hende glide ud i vandet. Derefter hentede de hendes paraply og træsko og lagde disse i nærheden af tørvegraven, så det kunne se ud som selvmord eller et ulykkestilfælde. Derefter gik de hjem til Laurine, hvor Peder Olsen for-

langte og fik den gunst, der gentagne gange var stillet ham i udsigt.

Dagen efter, da liget blev fundet, blev sagen anmeldt til politiet, og de lod sig ikke skuffe af det letgennemskuelige arrangement ved tørvegraven, og da det ved afhøringen kom frem, at hun aftenen før havde besøgt Laurine Boye og sammen med Peder Olsen var set på vejen, faldt mistanken hurtigt på de to skyldige, og de blev indsat i arresten. De nægtede imidlertid begge to, og sagen standse. Men da kommissionsdomstolen var bleven nedsat, blev de igen arresteret begge to, da de havde udgivet falske penge, og på det grundlag lod man dem sidde i ensomhed nogle dage. Det viste sig at være et godt middel, for snart tilstod de begge mordet på Ingeborg Rasmussen. Om Laurine Boye er der kun at tilføje, at hun døde under sagens behandling i fængslet. Peder Olsen vil vi senere høre nærmere om.

Den egentlige Boye-bande var som nævnt uden lod eller del i dette mord, men det har såvidt betydning i denne forbindelse, som det bidrog til, at myndighederne begyndte at tage sig sammen.

Begivenhederne fik naturligvis, som alle mord dengang, sin skillingevise. Den var på hele tolv vers. Alle strenge, ikke mindst de følsomme, måtte jo tages i brug. En eller anden stump af visen lever endnu blandt gamle folk på egnen, men ellers er den vist glemt. Da det dog har interesse i denne forbindelse at gengive den oprindelige vise, bringes den her med viseforfatterens egen retskrivning. Forfatteren til visen er, som i de fleste tilfælde med den slags viser, ukendt.

»En smuk Vise«

Vi ofte hører Vold og Mord
Udøves her paa denne Jord,
O, Fri os Gud fra Synd og Nød

Og vær os naadig i vor Død,
Hjelp os at leve kristelig,
At sidst vi kan faa Sted hos dig.

En Pige, som hed Ingeborg,
Hun leved. fri for Stød og Sorg,
Sin Broders Hus bestyrede
Indtil hun kom i Dødens Vee.
I Vissenbjerg Sogn levede
I Fyen de tvende Søskende.

Laurine hed den falske Ven,
Som Ingeborg bød til sig hen,
Hun kom og aned ikke Svig,
Men snart kom hun i Dødens Strid.
Hun venlig modtoges af dem,
Men hun blev kvalt paa Vejen hjem.

Den Morder Peder Olsen hed,
Han var forud dertil bered.
Laurine fik ham jo dertil,
Hun lidt tilbage blive vil.
De Liget i en Tørvegrav
Ned kaster og sig hjem begav.

Det skulde synes aabenbar,
At hun sig selv aflivet har.
Og Mørket skjulte deres Daad,
Men skjult blev ej det onde Raad.
De begge nu tilstaaet har
Det hele Mord saa aabenbar.

Forbryderne har levet her
I Fleer Aar som Kjærester,
Men Peder Olsen tillod dog,
At hun en Anden Kjæreste tog.
Et Boelsted han som Ejer har,
Til Ingeborg han Broder var.

Den Karl Laurine ægte vil,
Og hendes Hensigt var dertil,
Blev hun Jørgen Rasmussens Brud,
Han skulde snart af Verden ud.
Thi også ham de myrde vil,
Dog tillod Gud ej dette Spil.

Naar dette Mord det var fuldbragt,
Og Stedet var i hendes Magt,
Hun Peder Olsen ægte vil
Og med ham boe i Fryd dertil.
Men denne Sydens anden Vej
Dem tillod Gud vor Fader ej.

I begge i Arrest nu er
Og venter Straf nu hver i Sæer,
Omvend Eder dog til Gud
Før I gaar her af Verden ud,
Og bed, at han for Jesu Blod
Mod Eder dog vil være god.

Og hvis I har forbrudt jert Liv,
Da Sjælen Satan dog frariv,
Kast Verden bort af Eders Sind,
Kald Jesu, Verdens Frelser, ind,
Og trøst jer ved hans Blod og Død,
Den Frelser af al Synd og Nød.

Men hvis Naade gaar for Ret,
Da takker Gud, som gjøer det,
Og skal I Fængslet kun beboe,
Saa lever dog i Kristi Tro.
Da vil han Eder føre ud
Til evig Salighed hos Gud.

O, Mennesker, ser jer i Speil
Paa dem, som havde store Feil.
Naar Djævelen forføre vil
Ved Verdens Lyst og Syndens Spil,
Staar Fristelser med Kraft imod
Ved Herrens Ord, som Jesu stod.

VI.

Medens det ikke havde voldt politiet større vanskeligheder at få Laurine Boye og Peder Olsen til at tilstå mordet på Ingeborg Rasmussen, så var der sjældent noget at stille op med Boye og hans medhjælpere. Herredsfogeden i Middelfart havde flere gange arresteret Boye, men kunne aldrig få ham til at tilstå noget som helst. Han kom ingen vegne med Boye, der som regel drillede og gjorde nar af herredsfogeden.

Da Boye engang blev sat fast, det var i året 1852, sigtet for at have fabrikeret falske pengesedler, fastholdt han på trods af de mest overbevisende indicier sin uskyldighed. Dommeren var ved at give op, da arrestforvareren besluttede at forsøge at få Boye til at tilstå. Efter en del formaninger lod han Boye vide, at denne ved sin fortsatte benægtelse kun opnåede at forværre sin sag.

»Du bliver alligevel dømt«, sagde han. »I det mindste kommer du ikke ud, før du har bekendt. Gør du det snart og frivilligt, så vil du få en mild dom.«

Boye stillede sig nu an, som om han lod sig påvirke, tilstod for arrestforvareren og bad om at komme i forhør.

Glædestrålende ilede arrestforvareren straks til dommeren med denne gode efterretning, og retten blev straks sat.

Tilsyneladende nedbøjet trådte Boye ind for forhørs-

dommeren og tilstod straks, at han havde skrevet »falske sedler«.

Men da dommeren begyndte at diktere til protokols, at Boye havde fabrikeret falske pengesedler, rettede Boye sig og sagde:

»Nej, det har jeg ikke tilstået.«

Herredsfogeden blev vred over denne optræden og kaldte thingmændene til vidne på tilståelsen. Men Boye blev ved sit. Han havde tilstået, at han havde skrevet »falske sedler«, men ikke »falske pengesedler«. Løgn måtte man vel ikke fortælle i retten.

Efter en del parlamenteren frem og tilbage med den vrede dommer gik Boye ind på at forklare, hvad det var for falske sedler, han havde skrevet.

»Da jeg var dreng«, fortalte han, »skulle min moder engang have to poser byg til mølle. I den ene pose var der to skæpper, som skulle males til mel, og i den anden een skæppe, som skulle males til gryn. Jeg skulle så skrive to sedler, på den ene gryn og den anden mel, og hefte dem på vedkommende poser. Men så heftede jeg grynsedlen på melposen og melsedlen på grynposen, det var det, jeg mente, hr. dommer. Andre falske sedler har jeg aldrig skrevet.« Så blev Boye sendt tilbage i arresten. Og arrestforvareren forsøgte sig ikke oftere som forhørsdommer.

Ved hans arrestation havde man fundet nogle penge i hans lommer. I retten skulle han selvfølgelig gøre rede for, hvor han havde pengene fra. Og tilsidst »tilstod« han, at han havde fået dem af »en dame«, fordi hun havde »fået sin vilje med ham«. Damens navn ville han ikke opgive, det var en æressag. Til sidst ville han dog nævne navnet, når han måtte nøjes med at hviske det til forhørsdommeren. Efter nogen tøven gik forhørsdommeren ind herpå. Og Boye »hviskede« da, så det kunne høres over hele retssalen. »Deres kone«!

Det ondsksfulde indfald, hvis grundløshed selvfølge-

lig alle var på det rene med, skaffede retspersonalet en hjertelig latter.

Fra samme fængselsophold fortælles et andet træk, der er ligeså betegnende for Boye som for datidens retsforhold.

I Fjeldsted boede en pige, som blev kaldt »Store Maren«. Hun havde vist nok et par børn, var fræk og tyvagtig og havde en beskidt kæft. Hun var »på sognet«, og når understøttelsen ikke var stor nok, så var der endvidere sogneforstanderskabet. »Store Maren« var med andre ord en hel by- og sogneplage. Endelig begik hun et tyveri, som man mente, hun kunne overbevises om og få til at tilstå og altså straffes for. En skønne dag indfandt sognefogeden sig da hos hende og bad hende følge med til Middelfart. Her blev hun indsat i arresten, men til alt uheld i en celle nær ved Boye. Han og Maren var gamle bekendte, og de kom snart i forbindelse med hinanden. Hun var meget modfalden og klagede sin nød overfor Boye, og hans gode hjerte løb af med ham. Han lærte Maren, hvad hun skulle sige i retten, og følgen blev, at man måtte løslade hende uden at få hende til at tilstå sit tyveri. Da Maren kom hjem, fik beboerne naturligvis betalt deres »gode vilje«, og de måtte hurtigt fortryde, hvad de havde gjort. Til sidst vidste de ikke bedre råd, end at de måtte sende en deputation til Middelfart og anmode om tilladelse til at tale med Boye. De fik også deres ønske opfyldt og udviklede overfor ham, hvilken ulykke han havde gjort ved at skaffe Maren ud. Boye ville til en begyndelse slet ikke vide noget af, at han havde hjulpet Maren. Han havde slet ikke haft noget med hende at bestille. »Men da går hun da ellers og praler af det,« sagde de. »Gør hun det,« sagde Boye,« så lad hende komme herind igen, så skal jeg nok kurere hende.« Og så tog sognefogeden afsted anden gang med Maren, og hun blev sat ind i samme celle. Den følgende dag indledte Boye påny samtale med hende, og han gjorde hende hurtigt så mør,

at hun tilstod sin forbrydelse. Det var vist både første og sidste gang han optrådte på lovens håndhævers side.

Det er et par måneder senere. Boye hensad stadigvæk i arresten, og ikke langt fra ham er fornylig to af hans medhjælpere, Anders Pranger og Kristen Sosmed blevet anbragt. Ved lidt anspændelse kunne de tale sammen. Men denne gang var de ikke forsigtig nok med, hvad de sagde. Ikke langt fra dem sad en person, der blev kaldt »Tovlig-Las«, men som ikke var så helt tåbelig endda, undtagen når han var fuld. Han var bleven smidt i arresten, fordi han havde været meget beskænket og var falden om på Middelfart gade. Men nu var det ved at være klart for ham igen, og han lyttede efter den samtale, der førtes, og hvis indhold selv med sit kendskab til Boye og hans kammerater overraskede ham. Han hørte, hvorledes de tre talte sammen og lagde planer om, at når de kom ud, skulle de til »Broendehuset« og tilvende sig ejerens penge, ligegyldigt hvad det så end måtte koste.

Boye og hans to kammerater kom kort tid efter på fri fod, og det samme gjorde »Tovlig Las«, men han talte ikke om, hvad han havde hørt den nat i arresten. Men det skulle alligevel blive begyndelsen til enden på den frygtede forbryderbandes meriter, men forinden skete der endnu et mord.

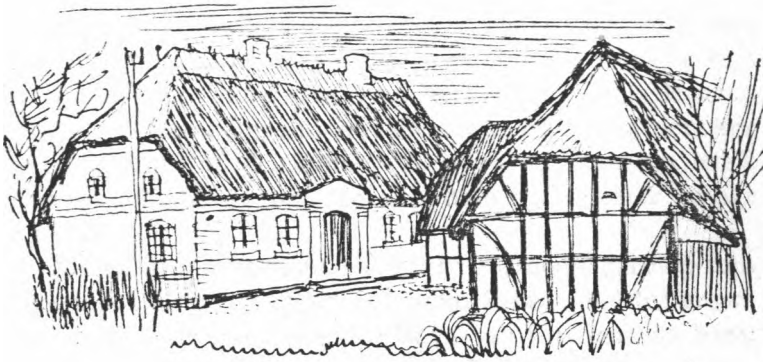
VII.

Det var hen på eftermiddagen den 11. oktober 1853. Vejret var gråt og overskyet, og stormen havde efterhånden taget til, så i Sosmedehuset ved Blanke mark kunne madam Sosmed tydelig høre bølgerne slå mod strandbredden. Men ellers var hun travlt optaget med at gøre anretning til om aftenen, hvor hun venter Boye, Anders Pranger og manden hjem. Nu skulle den sidste rådslagning finde sted. Det var Boyes ønske, at man nu fik en afgørelse på sagen, og nu skulle der lægges råd op med hverandre om, hvorledes den plan, som første gang blev udviklet hin nat i Middelfart arrest, skulle sættes i værk.

Om eftermiddagen havde de været en tur ude sammen alle tre, i hvilket ærindø vides ikke, men meget kunne tyde på, at de havde været i Middelfart og var gået ud ad Assens landevej, for her standsede de en mand, som kom kørende fra Middelfart og skulle hjem til Balslev. De bad om at få lov at køre med, hvad kusken beredvillig gav dem lov til. De tre talte hviskende sammen, men kusken var ikke i stand til at høre, hvad de talte om. Det var ved at være mørkt, og manden fra Balslev, der med det samme var klar over, hvem de tre herrer var, han havde bag i vognen, åndede lettet op, da de forlangte at blive sat af.

Det var udfor Udby kro.

Efter et lille slag indenfor på kroen gik turen videre

Broendehuset ligger ved Assens landevej. Det ser ud som for 100 år siden, da Niels Hansen boede der.

til Sosmedens bopæl, hvor et veldækket bord allerede ventede gæsterne.

»Det skal være i nat«, sagde Boye, da selskabet sad bænket ved bordet med madam Sosmeds veltillavede fåresteg.

Ja, derom var der enighed inellem dem alle tre.

Gerningen skulle udføres på den måde, at manden i Broendehuset, Niels Hansen, af Sosmeden skulle lokkes ud af huset og derpå kvæles af Boye af et af ham medbragt reb, medens Sosmeden og Anders Pranger skulle gå ind i huset og tage, hvad der var af værdigenstande.

Omtrent kl. 8 aften sagde selskabet farvel til madam Sosmed og forlod huset for at begive sig til Broendehuset. Ved tolvtiden nåede de frem til stedet. Men det er her uvist, om de har været andre steder eller inde undervejs. Strækningen fra Sosmedehuset på Blanke mark til Broendehuset er ingenlunde mere end 14-15 km, da de jo ikke fulgte de slagne veje, men gik ad de talrige stier, der dengang fandtes overalt ind over markerne, og vant til at gå, som de var, kunne de næppe have været fire timer om at

gå den strækning, selvom aftenen var mørk, og blæsten var hård. Men de nåede i hvert fald Niels Hansens hus ved midnatstid.

Medens Anders Pranger og Boye skjulte sig, gik So-smeden, som aftalen var, hen og bankede på Niels Hansens sovekammervindue og bad ham komme ud og hjælpe sig med at få en vogn, som var væltet, på ret køl igen.

Niels Hansen var fæster af Broendehuset. I flere år havde han levet som enkemand. Ægteskabet havde været barnløst. Nu stod han for at skulle indgå nyt ægteskab, skønt han var en mand på 60 år. Bruden var en ung pige, som tjente på en gård i Balslev. Der var bleven lyst for dem, og om få dage skulle brylluppet stå. I den anledning var kæresten — som skik og brug var dengang — flyttet hen til ham. Hele dagen var der bleven bagt og brygget, og efter den travle dag var man gået til hvile lidt tidligere end sædvanlig. Niels Hansen var lige netop slumret ind, men som den flinke mand han var, stod han straks op, da der blev anmodet om hjælp. Han tændte sin lygte og gik ud. Her traf han også den mand, som havde talt med ham gennem vinduet, og sammen fulgtes de ad ud til landevejen. Niels Hansen gjorde nu en bemærkning om, at han ingen køretøj kunne se, men hans ledsager forklarede, at det var længere oppe på bakken, der hvor »Lundegyden« går om efter Balslev. Da de kom herop bemærkede Niels Hansen et par skikkelser, som luskede bagved ham. Han blev bange og vendte sig om for at flygte. I det samme forsøgte Boye at kaste sit reb om halsen på ham. Til alt held havde Niels Hansen en af de lange, røde tophuer på, og den forhindrede Boye i at få strikken om halsen på ham. Han nåede kun at få huen revet af, og den forskræmte og ulykkelige mand stak i rend efter den nærliggende Broendegård. Han hørte derefter undervejs på sin flugt, at Boye i raseri over den mislykkede fangst sagde til Anders Pranger: »Jeg kunne have jaget denne kniv i halsen på dig.« Planen var nemlig den, at Niels

Hansen skulle have været hængt i en høj pil, som stod langs vejen i Lundegyden. Derefter ville man dræbe kæresteren, plyndre huset for hvad der var, og Niels Hansen havde ord for at ligge inde med mange penge, og derefter brænde huset af. Så kunne det jo se ud, som om Niels Hansen selv havde besørget det hele og bagefter hængt sig selv.

Niels Hansen var omtrent nået til Broendegården, som dengang tilhørte en mand ved navn Søren Christoffersen, men ind nåede han ikke, før Boye var i hælene på ham. Han var blevet så forpustet, at han måtte sagtne farten, mens Boye satte den så meget mere op. Og forinden Niels Hansen selv vidste af det, var Boye inde på livet af ham og stak sin kniv i maven på ham.

Niels Hansen slap dog løs for anden gang og tumlede skrækslagen gennem porten, over gården ind ad døren til stuehuset. Til alt held stod denne mod sædvane åben, og da han var kommen indenfor, kom Søren Christoffersen til og spurgte, hvad der dog var i vejen. Niels Hansen svarede, at der var kommen en efter ham og havde stukket ham med en kniv. Mere nåede han ikke at få sagt, før han sank sammen i en lænestol.

Alle folk i gården var imidlertid kommet på benene, og 3-4 af dem styrtede afsted til Broendehuset for om muligt at forhindre røvernes indtrængen i huset hos kæresteren. Som man kan tænke var denne bleven ængstelig ved Niels Hansens lange fraværelse og havde til sidst ovovet sig ud i gården, hvor hun gemte sig under vognporten. Her traf folkene fra gården hende og fortalte hende på lempelig måde, hvad der var sket. Så gik der bud efter lægen, der boede i skovfogedhuset ved Tybrind, men det viste sig hurtigt, at der intet var at gøre. Såret havde været dødbringende, og et par dage efter overfaldet døde Niels Hansen efter svære lidelser. Forinden var han bleven viet til sin kæreste, der senere giftede sig igen.

Men Boye og hans hjælpere, som ikke var blevet gen-

kendt, var der intet spor af. De var forsvunden straks efter overfaldet, og røveriet blev der således intet af. Noget ud på natten havde de begivet sig tilbage til Sosmedens hus, hvor madam Sosmed ventede dem med en kaffepunch.

Meddelelsen om mordet spredte sig snart overalt på egnen og opskræmte befolkningen, hvad jo ikke var så underligt, når man kendte myndighedernes måde at arbejde på, og den mangel på interesse offentligheden i det hele taget lagde for dagen overfor Boye og hans bandes regime.

Selv et blad som »Fyens Stifts Adresse-Avis og Avertissementstidende« nævnede intet om mordet. Det lokale politi tog vel fat på undersøgelsen, men kørte meget hurtigt fast, og det så ud til, at denne som så mange andre sager skulle løbe ud i sandet og blive henlagt.

Men så endelig vågnede den opskræmte befolkning op til dåd og tog affæren i deres egen hånd. Man besluttede sig til at påkalde regeringsmyndighedernes hjælp, og resultatet blev, at der blev nedsat en kommissionsdomstol med politiretssassessor Herman Rothe fra København som leder. Det blev nu hans opgave ikke alene at opklare mordet på Niels Hansen, men tillige alle de hidtil uopklarede tyverier, overfald, ildspåsættelser, som havde fundet sted i den sidste halve snes år, få forbryderne fanget og dømt. Og det kendtes snart, at andre hænder havde taget fat. Rothe gik meget kraftigt til værks. Men derudover kan man vist ikke sige, at det ligefrem var en fremragende opdager og politimand, der kom til at forestå disse sager. Han var typisk embedsmand af »vi alene vide« typen, og »her kommer jeg, som ingen skal vove at sige imod«. Man får det indtryk, at han blev sendt ud fra hovedstaden, og så skulle der ske noget. Han var uden tvivl en hård negl, grusom og afstumpet af væsen og ikke videre begavet. Noget af en landsknægtetype. Som politifolk altid har haft for vane helt op til vore dage, så han det vel egentlig ikke som sin opgave at opklare en række forbrydelser,

men derimod blot at fremkalde en tilståelse. Om det gik ud over skyldig eller uskyldig kunne være ligegyldigt, når blot vedkommende tilstod, så han kunne få ham dømt. Og Rothe var lige ved at få uskyldige til at tilstå.

I Gadstrup blev en ung karl, Hans Fallesen, og i Balslev en hjulmand ved navn Niels Kristian, mistænkt. Sidstnævnte ville gerne giftes og havde været hos Niels Hansen i Broendehuset og spurgt denne, om han ikke ville afstå sit fæstehus til ham, og da Rothe havde overtaget undersøgelserne, blev både hjulmanden og karlen ført til Assens arrest, og der blev ikke taget med fløjlshandsker på de to, det gjalt om at få dem til at tilstå. Det lykkedes dog ikke Rothe at få de to til at tilstå mordet på Niels Hansen, og tilsidst måtte de sættes på fri fod igen. Fallesen var sluppet nogenlunde fra det, men hjulmanden kom hjem med et nedbrudt helbred og døde omtrent et årstid efter. Om nogen som helst erstatning kunne der naturligvis ikke være tale.

Men Boye og hans bande var der ingen der tænkte på, end ikke den strenge kommissionsdommer fandt på at arrestere ham, og det tyder i hvert fald ikke på megen snedighed eller opdagerevner hos samme hr. Rothe. Og man kan vel ikke ligefrem sige, at det er smigrende for en kommissionsdommer, at når Boye og hans bande endelig blev arresteret, skyldtes det en fordrunken subjekt, og at de tilstod skyldes samme subjekt, samt at der blev brugt tortur, som endnu ikke var bleven totalt forbudt i midten af forrige århundrede.

Hvor dristigt Boye optrådte på egnen vil fremgå af følgende: En dag mødte han en skolelærer fra egnen på en ensom vej. Skolelæreren kendte godt Boye fra gammel tid, og han følte sig foranlediget til at foreholde ham hans mange forbrydelser og udviklede for ham, hvad disse ville føre til både for tid og evighed. Da Boye indrømmede rigtigheden af skolelærerens sigtelser, erklærede denne, at han som god borger følte sig forpligtet til at meddele øy-

righeden dette. Men nu blev Boye vred og gik ind på livet af skolelæreren og sagde i en meget brøsig og truende tone: »Som jeg slog Broendemanden ihjel, kan jeg vel også dræbe dig, og hvad bliver det så til med dit angiveri?«

Skolelæreren svarede roligt: »Vær så god, jeg er ikke bange for at dø, men husk på Boye, at De derved får en ny blodskyld på Deres samvittighed.«

Boye så nu på skolelæreren og sagde: »Nej, det kan aldrig falde mig ind at gøre Dem fortræd, men De må ellers godt melde mig. De véd vel, at mit nej er ligeså godt som Deres ja, og jeg påstår selvfølgelig, at Deres påstand er bare løgn og påhit.«

VIII

Men tiden gik, og hverken Boye eller hans nærmeste medhjælpere blev arresteret. Der var selvfølgelig en del, der havde mistanke om, at Boye havde en finger med i spillet, men at det skulle være ham selv, der havde udført mordet, kviede de fleste sig alligevel ved at tro. Nok var han en tyveknægt af format, men han havde dog hidtil vejet tilbage for direkte og planlagt mord.

Så blev der høstgilde i Balslev. Blandt deltagerne var også »Tovlig-Las«, og som altid ved sådanne lejligheder blev han en del beskænket. Han arbejdede på denne tid i Balslev by, og da han om aftenen gik hjem, kom han til at følges med en møllersvend fra Hybeks mølle. Munden gik ustandseligt på Las, og han havde ved sådanne lejligheder ikke altid for skik at sige sig selv komplimenter. Men hvad han nu fortalte virkede dog overraskende og nærmest chokerende på hans ledsager. Han erklærede nemlig, at det var ham, der havde slået Broendemanden ihjel.

Da møllersvenden kom hjem, fortalte han, hvad »Tovli-Las« havde sagt, og mølleren fandt, at det var hans pligt at lade meddelelsen gå videre til myndighederne.

Og »Tovlig-Las« blev meldt til kommissionsdommer Rothe. Da vognen kom efter ham, erklærede han sig villig til at følge med, men forinden man førte ham til Assens, måtte han til Udby kro for at høre en sang, som en kam-

merat af ham, der gik under navnet »Blinde Kristen«, havde skrevet om mordet på Niels Hansen. Og så gik turen til Udby.

»Blinde Kristen« hørte ikke til de viseforfattere, som gjorde sig kostbar, og da han hørte i hvilket ærinde Las var kommet, var han straks villig til at foredrage sangen for ham. Den var på ikke mindre end 12 vers, men Las fik dem alle, og den følger her:

Visen om Broendemanden.

Så tidt og ofte høres der,
Nu trindt omkring i Landet her,
Om Vold og Mord og Tyveri,
O, Herre, staa os naadig bi,
Din Englehær omkring os staa,
At trygt i dig vi leve maa.

For nylig det passeret er
Ej langt herfra paa Egnen her,
En Mand, som gjorde meget Gavn,
Niels Hansen, det var Mandens Navn,
I Balslev Sogn, forstaa mig ret,
Broende Huset saa kaldes det.

Da det var mørkt ved Midnatstid,
Kom en Person paa denne Sti
Til dette Hus i Balslev Sogn
Og bad, at Manden ham en Vogn
Vil hjælpe med at rejse, da
Den væltet var ej langt herfra.

Han villig rejste sig og snart,
Og tændte Lygten med en Fart,

Og med Personen gik afsted
At vise sig til Hjælp beredt,
Da tvende kommer frem paa Stand,
Saa der var tre om denne Mand.

Det skjeete ved hans egen Jord,
Og Manden sagde disse Ord:
Det ikke rigtig være maa,
Hvorfor han vilde fra dem gaa
Men en af dem en Strikke tog
Og hastig den om Halsen slog.

Med Magt de droge ham afsted
At øve deres Gerning led.
Men da i samme Øjeblik
Han Strikken strar af Halsen fik,
Tog Morderen sin Kniv da fat
Og stak ham den i Livet brat.

Han løb nu fra dem med en Fart,
Hen til Broende gaar den snart,
Og beder dem at hjælpe sig,
Hvortil de strar var hjælperig.
Og Lægen hentet blev paa Stand
At hjælpe denne arme Mand.

Men endelig det blev hans Død,
Thi alt for haard var dette Stød.
Gud kaldte hjem den frelste Mand,
Som løste dette Smertens Baand,
Men Hævnens Dag skal komme vist,
Om ikke før saa evig sidst.

Du grove Synder tænk dig om,
Som nylig saa haar og Grum
At øve saadan Mord og Drab
I den din Onde Lidenskab.
Hans Blod fra Jorden raabe vil,
At Hævnen snart skal stunde til.

Da skal du ikke finde Ro,
Skjønt du det ei endnu vil Tro.
En Helvedsild skal vise sig
For dig i Drømme skrækkelig,
Saa at du med Forfærdelse
Skal vaagne op i Qual og Vee.

Hvis Herren dig skal blive god,
Maa du for Synden gjøre Bod
Og søge hen til Frelseren,
Bed ham, Gud være vil din Ven,
Thi kun hans Lidelse og Død
Kan hjælpe dig i denne Nød.

Hold, Fader, over os din Haand
Og send os din den gode Aand,
Saa vi føle denne Trøst,
At vi ved Jesus er forløst
Og maa fra denne Jammerdal
Gaa ind i Himlens Frydesal.

Da »Blinde Kristen« var kommen igennem visen, steg »Tovlig-Las« til vogns, og turen gik ad Assens til.

Der var vist ingen, der for alvor troede på, at »Tovlig-Las« havde gjort, hvad han beskyldte sig selv for. Der

var da også en påfaldende sindsro og ligevægt over ham, da han i selskab med sognefogeden med flere kørte ad Assens til. Meget havde det interesseret ham at høre »Blinde Kristen«s vise om Broendehusmanden. Heller ikke på det område svarede »Tovlig-Las« til sit navn. Han var selv kendt som viseforfatter med mere formsans end de fleste af sine kolleger, og på egnen gjalt han for en slags litterær smagsdommer, hvis mening man ofte af-æskede. Han var også meget søgt som lejlighedsdigter, lavede viser og taler til festlige lejligheder og skrev gravvers og meget andet. Selv affattelsen af retslige dokumenter gav han sig af med og høstede megen anerkendelse derfor.

Allerede som dreng lagde han udmærkede evner for dagen, og navnlig havde han en glimrende hukommelse. Hvad han een gang havde lært, glemte han aldrig mere. Både skolelæreren og sognepræsten, og særlig den sidste, lagde mærke til den begavede dreng, og præsten, pastor Thaarup i Asperup-Roerslev, hos hvem han gik til præst, havde endog ved lejlighed nytte af ham ved udøvelsen af sine embedspligter. Præsten skulle engang, fortælles der, tale ved en begravelse af et lille barn, der var død for moderens hånd, men han havde stort besvær med at få lavet en tale, der passede til lejligheden. Så kom han imidlertid til at tale med Las om begivenheden, og drengen gav ham da flere vink og ideer, som han gjorde brug af. Det er et vidnesbyrd om »Tovlig-Las« gode hukommelse, at han sidenhen kunne gengive talen ordret. Han lærte forøvrigt andre talen, så den blev skrevet ned, og vi gengiver den her noget forkortet:

»Undertiden taler man, naar man burde tie, undertiden tier man, naar man burde tale. Skal jeg tale eller skal jeg tie? Min Pligt byder mig at tale.

Aabner dig du Moder Jord! Modtag i din stille og

dybe Fred dette fredløse Offer. Under Livets haarde Kamp er du falden. Moderhaand har dræbt dig, Moderskød havde modtaget dig. Vaag og bed, at I ikke falder i Fristelse. Overalt paa Jordens store Skueplads trindt omkring under Solen kæmpes der paa Liv og Død. Lasten, Lysten, Mørket og Døden varer. Mennesker fødes og omgives af faste og bestormende Magter. Men hvo haver da laant den hjælpeløseste blandt alle Skabninger baade Øjne til at skelne, Haand til at stride og Fod til at flygte med. Men stille som Ormen i Støvet maatte Drenge forvente den knusende Fod. Det ser ud, som Menneskelivet er opgivet, og ingen mægter at træde i Kreds for Lasten, Lysten og Døden. Selv Dyret paa Marken, selv Løven og Dragen strider for sin Yngling til Blodet. Hvad kan da det hellige, mægtige Menneske udrette? Hvilke tunge Følelser, hvilke skrækkelige Anelser og hvilke mørke Tanker maa ikke have sønderrevet Moderens Hjerte, da hun gav sin Sjæls elskede til Døden.

Træd da hid til denne Grav I skinhellige Øjenskurke! I er den bevæbnede Kraft, som har trykket hende Kniven i Haand, og I haver dræbt den slumrende Yngling. Men jeg ser ham i det evige Livs Morgenrøde. Blodet er borte, Saaret er lægt, og han hviler ved Frelserens blodige Side. Der er Morderkniven forseglet. I Fædre og Mødre, I Ynglinge og Piger gemmer dette dybt i Eders Erindring. Vaag og bed, at I ikke skal falde i Fristelse. Gud give eder Naade og Styrke dertil. For Guds Skyld. Amen!

Det var vist både første og sidste gang, at »Tovlig-Las« forsøgte sig i de gejstlige, men forsøget kan man jo, som man ser, ingeniunde kalde mislykket. Det samme gælder

også hans andre poetiske produkter. I et digt om friheden, dog væsentlig friheden ved ikke at eje noget, viser han sig som et stykke af en samfundssatiriker. Vi citerer et par af versene:

Ja, Frihed over Jorden gaar,
den bryder selv den bundne Lænke;
men han, der Kongesmykket bær,
den rette Frihed ikke skænke;
thi Slavens Aand tit overstiger
den Helt, der kækt for Storkors kriger
og køber Navn.

Men fri er han, der slet intet har,
thi hele Verden for ham staar aaben,
og Kreditor mod ham ej bærer Vaaben;
for Tyvebander kan han sove rolig,
og Ild kan ej tære hans Bolig,
der ingen har.

Hil den, der ej Hus og Hjem har,
thi han er Herre til alle Goder,
han Skatter og Udgifter altid spar.
Hvad bryder han sig om Slot og Stater,
til Horisonten naar hans Lofte,
og hele Jorden er hans Tofte,
og den er stor.

Ej Gældsarresten blev hans Del,
for den Sags Skyld kan han sove rolig,
den bliver sjældent Jøders Træl,
der har paa Flakkebjerg sin Bolig;
knap kender han Advokat og Dommer,
thi sjældent han for Retten kommer
for Gæld og Prak.

Der ingen tærer paa hans Marv,
og Aagerkarlen sig fra ham vender,
ham Armod's Søn de kan ej bruge,
for der er intet Blod at suge
af tørre Ben.

Også i kærligheds poesien havde Las forsøgt sig, og som det syntes med meget held. Her er et vers om et par elskende:

Peder i den stille Aftenstund
gik igennem Lunden med sin Mine,
kysset hendes røde Rosenkind,
kaldte Himlens Gud til Elskovs Vidne.

Næsten Wesselsk i anslaget er en vise om fruén på Kærsgård, Anna Trolle, der interesserede sig stærkt for humleavlen og indførte humlespiret hertil fra Tyskland. Det hedder herom:

Paa Kærsgaard levede en Viv,
saa hørtes Gamle mumle,
hvis hele Lyst og Tidsfordriv,
det var at plante Humle.

I visen gives iøvrigt et billede af bøndernes liv på den tid, »da bonden ikke var forvænt«. Det hedder således i et af versene:

Hans Heste gik ved Krykker,
og selv han sine Vogne trak,
dem samlede op i Stykker.
Han kørte uden Fælg og Nav,
som han var helt af Lave,
sit Herskab han hver Skilling gav,
han kunde sammen skrabe.

Det var jo ikke så underligt, at »Blinde Kristen« med en vis spænding afventede, hvad Las som øverste sagskundskab havde at sige til sangen om Broendemanden, og at Las på sin side interesserede sig for, hvad »Blinde Kristen« havde fået ud af den begivenhed. Havde man derimod regnet med, at visen i andre henseender skulle gøre indtryk på »Tovlig-Las«, forregnede man sig. Hans samvittighed var i bedste orden, da fængselsporten i Assens lukkede sig efter ham. Og at han ikke var så helt »tovlig« endda, skulle man endnu engang få lejlighed til at erfare.

IX.

Det lykkedes naturligvis ikke Rothe at få »Tovlig-Las« til at gå i tøjet. Han holdt på sin uskyldighed og lod sig ikke skræmme af forhørsdommerens trusler til at tilstå en forbrydelse, som han ikke havde begået. I lang tid hørte eller så man dog intet til Las, så man gik ud fra, at politiet stadig holdt på ham.

Men en skønne dag blev der røre i byen. Politiet kørte rundt og var i fuld aktivitet.

Hvad var der mon sket? Jo, Las havde nok fortalt forhørsdommeren, hvad han havde hørt hin nat i Middelfart arrest, da Boye og hans to medsammensvorne lagde råd op om mordet på Broendehusmanden.

Da Las havde fortalt dette og hvad mere han vidste, blev Sosmedens kone hentet, og nu besluttede politiet at spille en fiks komedie ved hjælp af Las.

Sosmedens kone blev sat ind i en celle ved siden af Las, og Las og hun skulle da tale sammen gennem nøglehullet. Las, hvem et nyt sæt tøj og flere andre rare ting var stillet i udsigt, var straks villig til at agere lokkedue, og han fortalte nu Sosmedens kone, at han var den væver-søn fra Søby, der fornylig havde slået sin fader ihjel.

Las og Sosmedens kone var gode, gamle bekendte, men han anlagde en anden dialekt, og hun havde ingen grund til at tvivle om, at han virkelig var den, han udgav sig for. »Tovlig-Las« gjorde alt for at indsmigre sig hos hende, og

Omsider indhentede skæbnen den mægtige bandefører, Jens Henrik Boye, og han måtte tilbringe sine dage ensomt i Assens arresthus.

da han tilsidst drejede samtalen ind på fremtiden og spurgte, om de ikke skulle søge hinandens bekendtskab, når de kom ud, slog madam Sosmed straks til. Hun havde længe været ked af Sosmeden og lod ikke et sådant tilbud gå fra sig.

Las var midt i fremsigelsen af et ømt kærlighedskvad,

da døren til hans celle pludselig blev revet op, og en betjent viste sig i døren. Det var tydelig for madam Sosmed at mærke, at der var noget galt på færde, og at hun ikke tog fejl deri, erfarede hun ved, at betjenten snart efter — efter aftale mellem dem — gav sig til at slå løs på Las.

Las skreg frygtelig op, og da betjenten omsider forlod cellen, vendte madam Sosmed sig deltagende mod nøglehullet.

»Gjorde det meget ondt?« var hendes bekymrede spørgsmål til den nyerhvervede hjertenskær.

»Ja«, sukkede Las. »Det var det værste, jeg endnu har oplevet.«

»Var det det, din stakkel!«

»Ja«, siger Las, »jeg lider meget. Men mig skal de ikke få til at gå ved. Jeg kan sagtens bjærge mig, for jeg er jo ene om mit. Det bliver ikke så nemt for jer, for I er jo tre.«

»Ja«, siger madam Sosmed.« Kristen (Sosmed) er der nu ingen fare for; han er sikker nok; det er værre med Anders (Pranger), han er ikke rigtig sikker, når han får en tår.«

»Ja, det er ikke så let«, siger Las. »Og nogle store løgnhalse er de jo, de politimænd. I går ville de bilde mig ind, at jeg har båret mig sådan og sådan ad med mordet på min fader. Men løgn er det hele, for jeg har båret mig helt anderledes ad.«

»Ja, det har du ret i«, sagde madam Sosmed. »Forleden lagde de en strikke og en kniv frem for mig og påstod, at det var den strikke og den kniv, der var anvendt ved mordet på Broendehusmanden, og jeg måtte vide besked med den ting, men det er den største løgn, de kan brække af sig, for den strikke og den kniv, de brugte, har jeg hjemme. Kniven ligger godt gemt i min dragkistesuffe, og snoren bruger vi til at slæbe vor båd i land med.«

Denne udtalelse var, hvad der behøvedes. Las gned sig tilfreds i hænderne ved tanken om den belønning, der ventede ham. Men han var ikke den eneste, der nød godt af

den. En politimand havde overværet samtalen i et værelse ved siden af cellerne, og hurtigst muligt blev Rothe gjort bekendt med dens indhold. Nu havde man endelig et sikkert spor at gå efter.

Så snart ske kunne, sendte assessoren sine betjente ud til sognefogeden i Asperup sogn, og samme nat kørte de til Sosmedens bopæl. Her fandt de ganske rigtigt både strikken og kniven. Sosmeden selv var ikke hjemme, men da de var ved at køre bort, kom han gående op ad gaden, og en betjent sprang da af vognen, smækkede et par håndjern på ham og tog ham med i vognen. Også Anders Pranger blev arresteret, medens Boye foreløbig nød friheden i Jylland, hvor han var taget på et lille tyvetogt alene mand.

Så blev Las og andre uskyldigt arresterede sat på fri fod. At der var noget med Las og politiet var klart for enhver. Aldrig før havde man set ham så fin. Foruden helt nyt tøj og et par støvler havde han 24 rigsdaler i kontanter i lommen.

Da madam Sosmed så, at dommeren var kommet i besiddelse af den kniv, hun troede vel forvaret hjemme på bunden af dragkisteskuffen, var hun færdig. »Hvordan tror du, det kan være gået til?« hviskede hun gennem nøglehullet til sin nye ven i cellen ved siden af, da hun førtes tilbage til arresten. Men der kom ingen svar. Han var borte, måske tænkte hun, var det ikke gået ham bedre, end det var gået hende selv. At den samme ven havde spillet under dække med politiet og været med til at lokke tilståelsen ud af hende faldt hende ikke ind.

Meget hurtigt blev sagen nu klaret for Anders Pranger og Kristen Sosmeds vedkommende. Nu var der kun Boye tilbage, og ham fik man også snart fat på.

En skønne dag kom de kørende fra Middelfart gennem Balslev med ham, og med det kendskab befolkningen efterhånden havde erhvervet sig til assessor Rothes forhørs-

metoder, var man klar over, at dennegang ville Boye få ondt ved at klare for sig.

I Balslev gjorde man holdt ved sognefogeden, Jokum Andersen. Og datteren, som Boye var ret gode venner med, og om hvem der fortaltes, at hun nærrede en stille kærlighed til Boye, fik lov til at give ham et stykke mad, som han dog måtte spise med håndjern på.

Ved ankomsten til Assens arrest gik Rothe selv ned til Boye og hilste på ham.

»Nå, det er Boye,« sagde han. »Ja, det er det«, svarede fængselspersonalet. »Vil De så klæde ham af«, beordrede assessoren, »og give ham drejelstrøje og drejelsbukser på.«

»Hr. assessor«, faldt Boye ind, »det kan jeg ikke hytte mig med«. »Hvem siger, at du skal hytte dig?« afbrød assessoren ham hårdt. »Sådan en røverbandit. Lige så sandt, som du har udøst mandens blod fra Broendehuset, skal jeg udøse dit. Det kan du stole på, min søn. Du hedder nok Boye, men jeg skal vise dig, at jeg er mand for at bøje dit mod og udøse dit blod«.

»Strengt herskab«, mumlede Boye, da den ubehagelige visit var til ende, og Rothe forlod cellen. Men så meget forstod Boye allerede, at assessoren var af en anden slags end dem, han plejede at trække tov med i Middelfart arrest. Men tilstå noget som helst — nej, så kendte man ikke Boye.

Og nu fulgte tvekampen mellem den snedige, trodsige og begavede Boye og den flinthårde og stupide Rothe. Der er ingen tvivl om, at det har været interessante retsmøder, hvergang de to mødtes. Den forhædede forbryder var skåret godt for tungebåndet, og han har sikkert gang på gang kørt Rothe fast, så han ikke vidste, hvad han skulle sige. Men Rothe var nu engang kommen til Fyn for at opklare en kæde af forbrydelser, og nogen skulle tvinges til at tilstå, og når man nu sad med en af hovedmændene, så skulle han ikke slippe. Han var en mand, der forstod sine ting. Straks Boye var kommen ind i arresten, havde

man givet ham en »kamelhårsskjorte« på, så det har sikkert været så som så med Boyes nattesøvn. Men lige meget syntes det at hjælpe.

I lang tid holdt Boye stand, og Rothe rasede endnu mere voldsomt. Det ene torturinstrument efter det andet blev taget i anvendelse. Omsider fik man fra København et halsbånd med pigge på, og det blev efterhånden Boye for meget, så han opgav al videre modstand. Om sidstnævnte torturinstrument blev taget i brug, vides dog ikke med bestemthed, men med det kendskab man har til Rothe og hans raseri over, at han ikke kunne få nogen tilståelse lokket frem af Boye med de ved hånden værende torturinstrumenter, lyder det meget troværdigt.

Derimod lyder følgende beretning ganske utroligt og lidet sandsynligt. Rothe skulle tilsidst have forsøgt at tage Boye med det gode, og i den anledning gået ned i arresten og lagt sin hånd på Boyes skulder og sagt til ham: »Bare vi to noget før havde lært hinanden at kende, min søn, så ville du ikke være kommen så langt ud på forbryderbanen. Dit hjerte er endnu ikke helt fordærvet.« Denne udtalelse, således fortælles der, skal have gjort så stærkt et indtryk på Boye, at han faldt helt sammen, så det blev en let sag for forhørsdommeren at få hans tilståelse.

Det er sikkert kun en historie, og uden tvivl bragt i omløb af Rothes egne folk, politiet, for at pynte lidt på hans benyttelse af torturredskaber. At en mand, der ikke veg tilbage for at benytte sig af legemlig tortur, pludselig skulle gå ned i arresten og falde sin fange om halsen, lyder lidet troværdigt.

Men hvordan dette end forholder sig. Det gik, som Rothe havde sagt, at han skulle bøje den hærdede forbryders mod. Boye tilstod tilsidst alt, også hvem der var hans medskyldige. Da han var gået til bekendelse, skal han have sagt: »Når jeg skal undgælde, skal de andre også. Nu skal jeg skaffe Dem lige så mange fanger, som kan køres på 14 formandsvogne.«

Og hvorom alting er. Det kom til at fylde godt i Assens arrest. Ialt blev 59 personer sat fast, og af disse slap kun en eneste for straf, og så må man regne med, at det kun var de direkte aktive af forbryderbandens medlemmer, der blev taget. De mange hælere, spioner og de, der kun var ganske lidt impliceret, blev aldrig anholdt eller straffet.

I flere dage kørte politiet nu omkring, og mange af anholdelserne gav ikke mindre stof til samtale, end bandens bedrifter havde gjort. Men til en forandring var det nu bandens medlemmer, der blev forstyrret i deres nattesøvn og ikke egnens fredelige og lovlydige mennesker.

Skønt tilståelsen forelå for hovedpersonernes vedkommende, var der dog selvfølgelig langt igen, til sagen var fuldt opklaret, og dommen kunne afsiges.

X.

Fra mordet på Niels Hansen blev begået, til kommissionsdommen blev afsagt, forløb omtrent to år, og dog må man vist sige, at Rothe og hans medhjælpere fremskynkede sagen med størst mulig kraft. Foruden mordet på Niels Hansen og alle de andre røverier, banden havde begået, havde man også fået Laurine Boye og Peder Olsens sag til behandling, og det var en alt andet end let opgave at redde de mange spegede tråde ud fra hverandre og finde ud af hver enkelt af de arresteredes andel i forbrydelserne.

For mordsagens vedkommende gik det, da først hovedmændenes tilståelse forelå, dog temmelig let, og navnlig var der, da man gik dem nærmere ind på livet, kun få uoverensstemmelser i forklaringen med hensyn til mordet på Niels Hansen. Boye indrømmede, at det fra første færd havde været tanken at dræbe Niels Hansen, og det fremgik af forhørene, at hans to medskyldige, Anders Pranger og Kristen Sosmed havde været indforstået hermed. Sosmeden hævdede under forhørerne, at han ikke havde påtaget sig anden delagtighed i ugerningen end at lokke Niels Hansen ud, og når han var dræbt da at holde vagt, medens Boye og Pranger gik ind for at røve hans penge. Og på lignende måde forsøgte Anders Pranger at reducere sin andel i forbrydelsen til det mindst mulige. Han nægtede straks, at han havde været vidende om, at det var påtænkt at myrde Niels Hansen, men vedgik dog

senere, at nogle ytringer af Boye på vej til gerningsstedet overbeviste ham om, at det var meningen at slå ham ihjel. Imidlertid tvivlede han stærkt om, at Boye virkelig havde mod til at gøre alvor af sit fortsæt. Da denne tvivl senere gjordes til skamme, besluttede han sig til at unddrage sig enhver andel i forbrydelsen ved, såsnart lejlighed gaves, at fjerne sig fra stedet, og da de havde forfulgt Niels Hansen et stykke ned ad vejen, sprang han over et gærde og forsvandt, for først at træffe de to andre igen, da de efter overfaldet vendte tilbage til Sosmedens bopæl.

Denne forklaring gik Anders Pranger dog senere fra for et hovedpunkts vedkommende. Han indrømmede nemlig, at han havde samtykket i, at røveriet udførtes, selvom det blev nødvendigt at dræbe Niels Hansen, og at det var en aftale imellem dem, at han og Sosmeden skulle gå ind og røve pengene, når Boye havde dræbt Niels Hansen. Hvad angik fremstillingen af falske penge gav arrestanterne en udførlig skildring af, hvor pengene var tilvirket, og hvem der havde deltaget i fremstillingen, medens man ikke fik helt rede på, hvor mange penge, der i det hele taget var blevet forfærdiget, hvad man sikkert heller ikke har haft rede på. Som tidligere nævnt blev en stor del tilvirket i Sosmedens og Stikirendskrædderens bopæle og andre steder på Vestfyn. Hos Mads Larsen i Aahøjrup og hans kone Sara, som også var medlem af banden, blev ikke så få mønter fremstillet, også her fandt man for en del år siden ved ombygning både mønter og forme til at fremstille dem i, og uden tvivl har der været andre steder blandt bandens medlemmer, hvor falskmøntneriet blev dyrket, end de her nævnte steder.

Hvad endelig tyverierne angår, samt ildspåsættelser og de talrige overfald, vil det føre for vidt at gå i enkelthed bare for hovedmændenes vedkommende. I meget lignede de også hverandre, særlig de mange indbrudstyverier og tyverier fra markerne — navnlig af får og kreaturer.

Men for at give et indtryk af, hvor langt omkring banden opererede, har vi samlet en liste, dog kun et tilfældigt udvalg, hvor Boye enten alene eller sammen med Sosmeden og Anders Pranger havde begået indbrud:

- Hos Gdjr. Simonsen, Staurby.
- Hos Hmd. Johs. Jacobsen, Baaring Mark.
- Hos Gdjr. Anders Hansen, Kauslunde.
- Hos Hmd. Niels Sørensen, Fjellerup.
- Hos Gdjr. Rasmus Hansen, Fjeldsted.
- Hos Boelsmand I. Hansen, Kjødstrup Mark.
- Hos Landmaaler Olesens Enke, Sletterød.
- Hos Hmd. Clement Jensen, Rørup.
- Hos Gdjr. Søren Mathiesen, Indslev, Taarup.
- Hos Gdr. Morten Hansen, Vejrup.
- Hos Gdjr. Hans Jensen, Aarup.
- Hos Gdjr. Simon Junge, Fjellerup.
- Hos Jacob Jensen, Vissenbjerg Mølle.
- Hos Fæsteren af Fuglevig Vandmølle.
- Hos Hmd. Jens Larsen, Skalbjergr.
- Hos Hmd. Hans Mortensen, Ladegaard Mark.
- Hos Boelsmand Christoffer Pedersen i Baaring.
- Hos Hmd. Jørg. Bertelsen, Ørbæk.
- Hos Hmd. Hans Jensen, Aabylund Mark.
- Hos Hmd. Mathias Ernst Frederiksen, Skønborghus, Vissenbjerg, og hos Hans Hansen, Hækkebølle Mark.

Af kirketyverierne kan nævnes fra kirkerne i: Kauslunde, Vissenbjerg og Ore samt Vinding og Taulov kirker i Jylland.

Kommissionsdommen blev afsagt den 21. august 1855. Om Boye blev der oplyst i dommen, at han som soldat var blevet dømt til at nedsættes i de meniges 2. klasse og tildelt 75 slag rotting, men at han iøvrigt ikke tidligere havde været straffet. Hans søster, Laurine Boye, var som tidligere nævnt død under sagens behandling. Hun måtte forøvrigt ikke henrettes, da hun var frugtsommelig ved Peder Olsen.

Dommen i sin fulde ordlyd og fortegnelsen over de dømte følger hermed:

Commissionsdomme over Boye og hans Bande, som huserede paa Fyn omkring 1850.

Afsagt den 21. August 1855.

Bør hver især have deres liv forbrudt og lægges paa Stejle og Hjul:

Jens Henrik Christiansen Boye.

Kristen Hansen Sosmed.

Anders Hansen Sørensen Pranger.

Bør miste sin Hals og hans Hoved sættes paa Stage:

Peder Olsen.

Tugthus paa Livstid:

Lars Tønnesen.

16 Aars Tugthus:

Hans Jørgensen Munkestuehus.

Anders Gerhardsen.

Hans Peder Stenersen.

12 Aars Tugthus:

Peder Sørensen.

Zacharias Storm Andersen.

Peder Hansen Ploug.

10 Aars Tugthus:

Jens Andersen Rytter.

Hans Hansen, Stikirendskrædderen.

Rasmus Christian Rasmussen.

Jens Christiansen.

Peder Nielsen, Jordløse.

9 Aars Tugthus:

Lars Johansen Bruun.

8 Aars Tugthus:

Hans Clausen.

Anders Hansen, Baaring Mark.
Hans Pedersen, Kustrup.
Thomas Rasmussen.
Johan Pedersen Fauerskov.
Anne Marie Hansdatter, Tønnesens Hustru.
Eggert Larsen.
Søren Christian Frederiksen.
Hans Nielsen.
Hans Hansen, Klodsemager
Rasmus Nielsen Steensen.
Anders Nielsen, Astofte.
Hans Vilhelm Ibsen.
Lars Hansen Hillerslev.

7 Aars Tugthus:

Niels Andersen.

6 Aars Tugthus:

Jørgen Jensen Bubbel.
Lars Eliassen.
Hans Pedersen, Ebberup.

Forbedringshusarbejde i 5 Aar:

Sara Nielsdatter, Mads Larsens Hustru.

4 Aars Forbedringshusarbejde:

Mads Larsen Buch.
Christian Olsen, Ellesø eller Føns.

3 Aars Forbedringshusarbejde:

Ane Katrine Jespersdatter, Jens Rytters Hustru.

Jacob Eriksen.

Niels Andersen Jensen.

Mads Larsen, Aahøjrup.

Ane Andersdatter, Niels Madsens Hustru.

Kirstine Hansdatter, Kristen Sosmeds Hustru.

2 Aars Forbedringshusarbejde:

Ane Marie Johansdatter, Jens Pedersens Hustru.

Hans Jørgen Madsen.

Søren Hansen Lillelund.

Niels Hansen Stæhrmose.

Ane Johanne Nielsdatter, Hans Jørgensens Hustru.

Fængsel paa Vand og Brød 6 Gange 5 Dage:

Maren Andersdatter, Jacob Eriksens Hustru.

Ane Kirstine Andersdatter, Hans Steensens Hustru.

Fængsel paa Vand og Brød 4 Gange 5 Dage:

Ane Marie Jørgensen, Anders Christensen Rødsøes Hustru.

Hans Nielsen.

Fængsel paa Vand og Brød 3 Gange 5 Dage:

Ane Marie Jacobsdatter, Niels Andersen Jensens Hustru.

Ane Christiansdatter, Marcussens Hustru.

Fængsel paa Vand og Brød 2 Gange 5 Dage:

Gertrud Katrine Jensdatter, Søren Andersens Hustru.

Fængsel paa 1 Gange 5 Dage:

Ane Andersdatter, Hans Hansens Hustru.

Bør for Actors Tiltale i denne Sag fri at være:

Ane Kirstine Christiansen, Frederiksens Hustru.

Maren Laurine Beatine Christiansen Boye, der sammen med Peder Olsen dræbte en Pige i Etterup, Rørup Sogn er afdød under Sagens Behandling.

Kommissionsdommen blev appelleret til højesteret, hvor sagen kom til behandling i slutningen af maj måned 1856.

Den 29. maj faldt dommen, der lød på stadfæstelse for Boye og Peder Olsens vedkommende, idet dog tillægsstraffene, for Boyes vedkommende, at han skulle lægges på hjul og stejle, og for Peder Olsens vedkommende, at hovedet sattes på stage, bortfaldt. For Kristen Sosmeds og Anders Prangers vedkommende blev kommissionsdommene ligeledes stadfæstet. Men flertallet af de tilforordnede mente dog at burde indstille Sosmeden og Anders Pranger til benådning med livsvarigt tugthus. Sosmeden særlig fordi han ikke havde taget anden virksom del i for-

brydelsen end at lokke Niels Hansen ud, og Anders Pranger fordi han forlod stedet, såsnart han så Boye tage fat i Niels Hansen. Som tillægsstraf skulle de dog begge kagstryges.

Og denne indstilling fulgte man på højeste sted.

XI

I den tid, Boye havde siddet indespærret i Assens arrest, var der foregået en kendelig forandring med ham. Medens Peder Olsen til det sidste viste sig som en forhærdet forbryder, hos hvem der aldrig var en angrende følelse at spore, blev Boye på det sidste stærkt religiøs, og der er efter alt, hvad der foreligger, næppe grund til at tro, at det var påtagethed eller spilloen komedie hos ham. Under fængselsopholdet i Assens skrev han engang en salme, som virkelig synes at vise en angrende synder bag ordene. Den lyder således:

Gud til mig arme Synder se,
som nu mit Liv skal lade,
mod 5te Bud jeg syndede,
har voldt min Næste Skade.
Skal jeg da i Fortvivlelse
og efter denne Lidelse
fortabes evig blive.

Thi Slangen med sin onde Gift
mig voldt Sorg og Smerte
og gav sin fæle Syndegift
ind i mit arme Hjærte.

O, Frelser, fri min arme Sjæl,
og du, Guds Lam, Immanuel,
dit Blod er Naadens Kilde.

O, Jesu, du korsfæstede,
til dig jeg nu mig skynder,
vor Talsmand og for Lidelse
for hele Verdens Synder.
Ja, Frelser, du vor Mægler,
forliger os med Faderen,
for din Skyld han os hører.

Lad nu min Bøn, o milde Gud,
for Jesu Skyld dig røre
og lede mig af Snaren ud
og naadig mig bønhøre.
Dú Naadens Dør for mig opluk,
at jeg med Jesu sidste Suk
kan dig min Aand befale.

Saa bøjer jeg mig rolig ned,
til dig mig ganske vender,
jeg véd, at du af Kærlighed
din Helligaand mig sender.
Naar Krop og Hoved skilles ad,
jeg i den levende Guds Stad
skal finde Naade, Amen!

At lignende tanker har optaget Boye til det allersidste ses af et brev, han sendte fra København, hvortil han var ført under sagens behandling ved højesteret, til sin nærmeste nabo, Mads Christensen, Liedershave, få dage før henrettelsen. Brevet, det sidste Boye skrev, var, som man vil se, dateret den 9. august, men nåede ikke adressaten.

før henrettelsen. Var det kommen ham i hænde forinden, ville han have været til Balslev bjerge og sagt farvel til Boye, thi trods naboskabet med ham havde han aldrig gjort ham noget ondt. Når han nu og da havde lagt ængstelse for dagen, havde Boye altid beroliget ham. »Ræven bider ikke i sin egen fælde«, sagde han, og han handlede aldrig mod dette gamle ord.

Det pågældende brev er opbevaret af Mads Christensens slægt, og det gengives ordret her.

Kjøbenhavn, d. 9de August 1856.

Kjære Ven!

Det vil vist falde Dig underligt at faa Brev fra mig, men jeg haaber, at Du tilgiver min Dristighed. Jeg har nu faaet Vished i min Sag, og den Dag nærmer sig, som skal afgøre min Skæbne. Jeg maa nu sige Verden og al dens ustadige Lykke Farvel. Her er intet mere tilbage. Tanken om Døden forfærder mig ikke. Jeg har lært paa dette Sted, at der er et Liv efter dette, og at Gud vil ingen Synders Død, men han skal omvende sig og leve. Hvorfor skulle jeg ønske at leve? For mig har Livet ingen Tillokkelser, jeg har misbrugt Tiden. Verden foragter mig, og min Dom er retfærdig. Hvo som udøser Menneskets Blod ved Mennesket, ved ham skal hans Blod udøses, thi Gud skabte Mennesket efter sit Billede.

Kjære Ven, jeg har skrevet to Breve til min Fader, men ingen Svar bekommet, af hvad Aarsag véd jeg ikke. Hvis han lever, beder jeg Dig bringe ham min sidste Hilsen og bede ham tilgive mig den Beskæmmelse, jeg har voldt ham; er han Død, har jeg vist bidraget til at forkorte hans Liv. Jeg har altid været ham ulydig, men jeg véd, han har tilgivet mig og bedet for min Sjæls Frelse.

Hermed vil jeg ende min sidste Skrivelse med en kjærlig Hilsen til eder alle. Jeg ønsker eder mange og glade Dage. Farvel!

Hengivenst

J. H. Boye.

Boyes holdning på henrettelsesdagen den 16. august falder, som man vil have set, godt i tråd med dette. Medens ikke mange af egnens beboere sov roligt natten til den dag, og selv skarpretteren skal have gået uroligt op og ned ad gulvet til langt ud på natten, var Boye rolig til det sidste i bevidstheden om, hvad der forestod. Uden mindste modstand gav han sig sin skæbne i vold, og lagde efter at have bekendt sin synd hovedet på blokken.

På ganske anden — og en meget uhyggelig måde, synes Peder Olsens henrettelse at have forløbet. Endnu i hans allersidste levedag var der ikke den mindste anger at spore hos ham, og han var endnu, da man førte ham til retterstedet, meget ilter. En scene især har fæstnet sig i tilskuernes erindring, vel sagtens ikke mindst som modstykke til den gamle Boyes fortvivlelse.

Da vognen med Peder Olsen kørte gennem Etterup gade, løb hans moder hen og råbte til sønnen, om hun kunne få de penge, han havde på sig, og om han havde fået de penge, han havde tilgode hos en mand i nabosognet, for hvem han havde slået nogle sten. På retterstedet, på Etterupgårds mark, var graven gravet og en hvid fjældekiste hensat ved siden af, da egnens beboere slog kreds om stedet. Skarpretterens økse lå ved siden af, men under et rødt klæde. Alt dette kunne forbryderen se, og han synes at grue for det øjeblik, da skarpretteren løftede det røde klæde. Præstens tale brød han sig ikke det mindste om at høre, var meget vred og skar tænder af raseri. Da

øjeblikket kom, måtte han med magt føres til blokken, men han skreg og gjorde hård modstand. Da hovedet var faldet og blev løftet i vejret, var der kun få, som kunne udholde synet. Kort før henrettelsen var der en kone, der bad om lidt blod til et sygt barn, og han svarede: »Ja, lad det kun få«. Andre synes han ikke at have villet give til-ladelse.

På stedet, hvor Boye blev henrettet, var rejst noget træværk med en jernstang igennem. Det var beregnet på Kristen Sosmed og Anders Pranger, der begge skulle kag-stryges. En snor med en løkke blev lagt om fangernes håndled, og en sten, som de skulle sætte deres fødder på, lagt ind til støtten. Og da de derefter var klynget op, begyndte rakkeren at slå løs på dem med 9 ris, der var så store, at der blev 3 fejekoste af dem og som efterlod store, blodige strimer på ryggen.

Og derefter lukkede fængslets porte sig for dem langt frem i tiden.

XII.

I mange år sad Boyes medskyldige, Anders Pranger og Kristen Sosmed, vel forvaret bag tugthusets mure, men efter vistnok nogle og tyve års forløb blev de benådede, og begge rejste straks efter til Amerika. Sosmeden endte, så vidt man kan se, sine dage derovre, medens Anders Pranger vendte tilbage igen til sit fødesogn og døde som fattiglem i Vejlbys sogn. Der fortælles, at da han skulle begraves på Vejlbys kirkegård, løb graven fuld af vand, inden kisten endnu var sænket ned, og folk så heri et bevis på, at han ikke havde fået straf nok i levende live og derfor skulle druknes efter sin død.

Den meget store bandes andre medlemmer boede efter udstået straffetid rundt om på Vestfyn, og det viste sig, at langt de fleste levede som agtede folk resten af deres dage, uden nogen tænkte videre over eller lod sig mærke med, at de engang i fortiden havde tilhørt den store bande.

Men hvor langt en mærkelig skæbne kan føre et begavet og evnerigt menneske ned, blev »Tovlig-Las« et bevis for. Meget ofte lå han drukken på gader og i vejgrøfter, og alt, hvad han fik af penge, gik til spiritus. Da han efter nogle års forløb arvede en søster i Lunderskov og derved kom i besiddelse af ca. 8000 rigsdaler, gjorde sognerådet ham umyndig og lod ham pleje for pengene på en forsørgelsesanstalt i Ringe. Han døde efter mange års forløb og efterlod sig en ret betydelig formue.

To drenge kappedes i skolen om førstepladsen. Den ene lykkedes det for, den anden mislykkedes. Den, det lykkedes for, blev senere professor ved universitetet, hans navn var Rasmus Nielsen. Den, det mislykkedes for, var »Tovlig-Las«.

Omsider var Vestfyn endelig faldet til ro. Men der gik lang tid, før egnen kunne frigøre sig for bandens meriter og det blodige skuespil i de Balslev bjerge hin skønne sommermorgen. Endnu længe efter Boyes død færdedes folk ikke gerne på vejen i nærheden af henrettelsesstedet. Og længe varede det naturligvis heller ikke, før Boye viste sig for de vejfarende. Folk fortalte, at når bønderne om aftenen kørte ægtkørsel og om aftenen fra Middelfart-siden kørte forbi Balslev bjerge, skete det mere end en gang, at den forreste pludselig råbte, så højt han kunne: »Der kommer Boye med hovedet under armen«. Når han havde sagt dette, piskede han på hestene, og alle de andre fulgte med det bedste de kunne. Om formanden for vogn-toget virkelig troede at have set Boye med hovedet under armen, skal vi lade være usagt, måske har han kun villet gøre løjer med sine medmennesker. Men der var endnu dengang og langt senere ikke så lidt overtro i de afsides liggende og øde egne af landet. Og langt op imod vor tid har der været adskillige, der ikke har holdt af ved nat-tid at passere »Boyes Banke«, som den nu hedder i daglig tale.

Man har fortalt, at der i mange år efter, hvert år den 16. august, lå en buket pragtfulde røde roser på Boyes grav, ingen vidste hvorfra de kom, og ingen opdagede det nogensinde. Men egnens befolkning havde sine anelser. Og helt umuligt var det vel heller ikke, at den unge, smukke og velbegavede mands ulykke samtidig også har været en ung kvindes.

Af Boyes grav er der ikke mere at se, for en del år siden forsvandt trækorset, og stensætningen er i de se-

I flere år efter Boyes henrettelse, troede folk, som ved natteide passerede Boyes banke, at de så Boye med hovedet under armen.

neren år forsvundet, og tæt skov er vokset op på stedet. Stenen, som Boyes medskyldige blev sat på, da de blev kagstrøgne, og som senere blev lagt på graven, findes der-

imod endnu. Landskabet har heller ikke forandret synligt karakter, udover at Assens landevej er blevet gravet af og udvidet en del gennem de hundrede af år. Derimod ligger den ensomme Broendegård og Niels Hansens Broendehus endnu på samme sted, og sidstnævnte ser endnu den dag i dag ud som for hundrede år siden.

Broendemandens Vise

Ved L. P. Pedersen.

En ny Vise om Mordet ved Broendehus.

Saa tit og ofte høres der
nu trindt omkring i Landet her
om Vold og Mord og Tyveri.

O Herre, staa os naadig bi,
din Englehær omkring os staa,
at trygt i Dig vi leve maa.

Fornylig det passeret er
ej langt herfra paa Egnen her,
en Mand, som gjorde meget Gavn,
Niels Hansen, det var Mandens
Navn.

I Balslev Sogn, forstaa mig ret,
Broendehus, saa kaldes det.

Da det var mørkt ved Midnatstid
kom en Person i samme Tid
til dette Huus i Balslev Sogn
og bad, at Manden dem en Vogn
vil hjælpe med at rejse, da
den væltet var ej langt herfra.

Han villig rejste sig og snart
og tændte Lygten med en Fært
og med Personen gik afsted
at vise sig til Hjælp bered.

Da tvende kommer frem paa Stand,
saa der var tre om denne Mand.

Det skete ved hans egen Jord,
og Manden sagde disse Ord:
Det ikke rigtigt være maa —
hvorfor han vilde fra dem gaae.
Da Morderen en Strikke tog
og hastigt den om Halsen slog.

Med Magt de drage nu afsted
at øve deres Gjerning leed.
Men dog i samme Øjeblik
han Strikken strax af Halsen fik,
Da Morderen en Kniv tog fat
og stuk ham den i Livet brat.

Han løber fra dem med en Fært
hen til Broendegarden snart

Men endelig det blev hans Død.
Thi alt for dybt var dette Stød.
Gud kaldte hjem hans frelste Aand
og løste dette Stovets Baand.
Men Herren dog skal komme vi
om ikke her da evig hist.

Du grove Synder, tænk dig om,
som nylig var saa haard og gru
at øve sandan Mord og Drab
i din den onde Lidenskab.
Hans Blod af Jordan raabe vil,
at Hævnen snart skal stunde til.

Da skal du ikke finde Roe,
skjundt du det ikke vilde troe.
En Helveds-Ild skal vise sig,
fordi I kom saa skrækkelig,
saa at du med Forfærdelse
skal vaagne op i Graud og Vee.

Men endelig paa Dommens Dag
naar Herren domme vil din Sag
hvor vil det være skrækkelig.
Men Herren dommer strengelig
Gak bort fra mig, I Forhandede
til evig Ild i Qval og Vee.

Hvis Herren dig skal være god
maa du for Synden gjøre Bod
og søge hen til Frelseren,
ved Ham Gud være vil din Ven
thi kun hans Lidelse og Død
kan hjælpe os af denne Nød.

Hold Fuder over os Din Haand
og send os Din den gode Aand,
at vi maa nyde denne Trøst,
at vi ved Jesus er forløst,
og saa fra denne Jammerdal
gaa ind i Himlens Frydesal.

Da Boyes Bande huserede

Broendemandens Vise om Mordet for 100 Aar siden, som fældede den vestfynske Bande.

Vestfyns Hjemstavnsforening har udsendt sit Aarsskrift, der som altid under Forfatteren Olaf Andersens Redaktion indeholder et Væld af kulturhistoriske Minder og gamle Beretninger fra det vestfynske, og vi tillader os at gengive Broendemandens Vise, digtet af den blinde Kristian Pedersen i Udby og optaget i en haandskrevet Visebog for 100 Aar siden, nu indlemmet i Arkivet paa Hjemstavnsgaarden i Gummerup.

Om Baggrunden beretter Olaf Andersen, at det var Mordet paa den 60-aarige Broendehusmand Niels Hansen. Det forsvædes af den berygtede Boyes Bande, saaledes kaldet efter Hovedmanden, Jens Chr. Boye, som henrettedes den 16. August 1850. I mere end 10 Aar huserede denne Bande overalt i Vestfyn. Utallige Indbrud, natlige Overfald, Røverier og Idspaaaettelser markerede Bandens Vej, og det lokale Polit i stod magtesløst. Da skete Mordet paa Broendehusmanden i Oktober 1853, og saa var Maalet fuldt. Regeringsmyndighederne greb ind, og der ned-sattes en Kommissionsdomstol med Politiretssassessor Rothe som Formand. Det kendtes snart, at andre havde faaet fat. 5 Personer fra hele Egnen blev sat fast, og kun een af dem slap for Straf.

Boyes Bande er et mørkt Kapitel i Vestfyns Historie, men spændende som en Kriminalroman. Om det Mord, som gav Stødet til dens Uskadelig-gørelse, er det, Broendemandens Vise

C. H. ANDERSEN

BOYE

OG HANS BANDE

Den beretning, som her foreligger om kunstneren, falskmøntneren, gangsterføreren og morderen Jens Henrik Boye og hans bande, er enestående i dansk kriminalhistorie. I over ti år huserede Boye og hans mænd på hele vest- og nordfyn og samlede en bande på mere end 150 medlemmer, overfor hvem øvrigheden stod fuldstændig magtesløs.

Bogen er bygget på overleveringer, dokumenter, breve og andre kilder, og giver samtidig et godt billede af datidens retsforhold.

De dramatiske begivenheder er mere spændende end en kriminalroman, og foruden Boye selv træffer man mærkelige personer som Anders Pranger, Sosmeden, Jens Rytter, Stikirend-skrædderen og Madam Sosmed.

Det hele endte som bekendt med mordet på Broendemanden, hvorefter hele den store bande blev trevlet op, og Boye endte sine dage på „Boyes Banke” ved Assens landevej.

Der er visse bøger, der gennem tiderne er blevet folke-eje. Bogen om Boye og hans bande, vil uden tvivl blive een af disse bøger.

NORDISK LITTERATUR FORLAG